

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามแนว
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
THE EFFECT OF LEARNING ACTIVITY MANAGEMENT OF SOCIAL STUDIES, RELIGION,
AND CULTURAL SUBJECT GROUP ON PHENOMENAL BASED LEARNING FOR
PRATHOMSUKSA 5th STUDENTS

ศุภชัย สมนวนล

โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้
กองทุนเพื่อการวิจัย
โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อิทธิเดช น้อยไม้ อาจารย์ที่ปรึกษาในงานวิจัย ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ รวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังได้รับความอนุเคราะห์จากท่านผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” ตลอดจนเพื่อนอาจารย์และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2567 ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เนื่องจากรางานวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยของโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จึงขอขอบพระคุณ โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา มา ณ ที่นี้ด้วย ผู้วิจัยหวังว่าความสำเร็จอันเป็นผลจากการวิจัยจะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนในสังคมต่อไป

ศุภชัย สมนวน

ชื่อเรื่อง	ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ผู้วิจัย	ศุภชัย สมนวน
ปีการศึกษา	2567

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จ.ชลบุรี จำนวน 2 ห้องเรียนๆ ละ 35 คน รวม 70 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหา และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่เรียนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน, สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม,
ทักษะการคิดแก้ปัญหา

Title	THE EFFECT OF LEARNING ACTIVITY MANAGEMENT OF SOCIAL STUDIES, RELIGION, AND CULTURAL SUBJECT GROUP ON PHENOMENAL BASED LEARNING FOR PRATHOMSUKSA 5 th STUDENTS
Author	SUPACHAI SOMNUAL
Academic Year	2024

The purpose of this research was to study and compare the learning achievement, problem solving thinking skills and attitudes toward the learning activity and social studies, religion and cultural content between the group of Prathomsuksa 5th students by using phenomenal based learning and the group that used regular learning activity. The cluster sampling of this research was two classes of students from Piboonbumpen Demonstration School, each of which consisted of 35 students who are studying in Prathomsuksa 5th. The research tools were phenomenal based learning lesson plan, regular lesson plan, achievement test, problem solving thinking skills test and attitude test toward learning activity and social studies, religion and cultural contents.

The result of this research showed that in the in term of learning achievement, problem solving thinking skills, and attitudes toward learning activity and social studies, religion and culture, the mean score of the post-test of Prathomsuksa 5th students that used phenomenal based learning activity was higher than the pre-test. The mean score of post-test of the group of students that used regular learning activity was higher than pre-test. To compare the learning achievement, problem solving thinking skills and attitudes toward learning activity and social studies, religion and culture it was found that, the group of Prathomsuksa 5th students that used phenomenal based learning activity had a higher level of post-test at the statistically significant level of .05 than those that used regular learning activity.

Keywords: Phenomenal based learning, Social studies, religion and cultural, Problem solving thinking skills

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	7
สมมติฐานของการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	9
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	16
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	26
ทักษะการคิดแก้ปัญหา	31
เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
แบบแผนการทดลอง	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
วิธีการดำเนินการทดลอง	56
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
สรุปผลการวิจัย	75
อภิปรายผลการวิจัย.....	76
ข้อเสนอแนะ.....	80
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก.....	87
ภาคผนวก ก.....	88
ภาคผนวก ข.....	90
ภาคผนวก ค.....	124

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ การดำรงชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1.....	14
2	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ การดำรงชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.2.....	15
3	การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	51
4	จำนวนข้อคำถามของทักษะการคิดแก้ปัญหา ที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	55
5	แบบแผนการทดลอง	59
6	ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการ จัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ...	64
7	ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ.....	64
8	ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ	65
9	ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มที่ ได้ รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
10 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ.....	67
11 ผลการศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน.....	68
12 ผลการศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ.....	69
13 ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน.....	70
14 ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ.....	73
15 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ.....	78
16 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ.....	78
17 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ.....	79

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาถือเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ เนื่องจากมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการยกระดับคุณภาพของมนุษย์เยาวชนไทยมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมุ่งส่งเสริมการเติบโตทางวิชาการและศีลธรรม ช่วยให้พวกเขาใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและมีส่วนสนับสนุนความก้าวหน้าของชาติท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศที่มีประชากรที่มีการศึกษามีแนวโน้มก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของศตวรรษที่ 21 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ระบุเป้าหมายในการสร้างระบบบริหารจัดการการศึกษามีคุณภาพ ปลูกฝังพลเมืองที่มีความรับผิดชอบด้วยทักษะและความสามารถที่จำเป็น และส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานอยู่บนคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคี แผนนี้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งหวังที่จะหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยกำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่ความสามารถพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน และคณิตศาสตร์ ควบคู่ไปกับทักษะที่สำคัญ เช่น การสื่อสาร นวัตกรรม การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังในมาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เชื่อว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาและสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ ดังในมาตราที่ 24 ได้กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการไว้ว่า สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 7) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดวิสัยทัศน์การมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

ผู้วิจัยรับผิดชอบการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จากผลการจัดการเรียนรู้พบว่า ในสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับต่ำ อาจเป็นเพราะครูผู้สอนยังขาด กิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน การสอนกำหนดเน้นให้นักเรียนทำ ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ โดยครูเป็นผู้รู้มากที่สุด เป็นผู้เชี่ยวชาญในชั้นเรียน เป็นผลให้นักเรียนไม่รู้จักคิด โดยเฉพาะทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการที่จำเป็นในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา จะต้องรู้จักการคัดเลือกปัญหา ที่ท้าทายและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน สร้างความตระหนัก กระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นปัญหา และเห็นคุณค่าในการแก้ปัญหา โดยครูผู้สอนมีลักษณะที่ชอบคิดสร้างสรรค์ สร้างความเชื่อมั่นปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ และรู้ความสามารถของนักเรียน โดยช่วยให้ทบทวนความรู้เดิม ดูแลช่วยเหลือให้เกิดการคิดแก้ปัญหา และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ดี เปิดโอกาสให้ศึกษาค้นคว้า และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางการแก้ปัญหา (สุวิทย์ มูลคำ, 2551; ภาวินี บุญธิมา, 2553) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้อย่างไม่สามารถที่จะกระตุ้นให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนบางคนยังขาดความสนใจ เบื่อหน่าย เครียด และไม่สนุกสนานในการเรียนการสอน (สำลี รักสุทธี, 2544, หน้า 14) สอดคล้องกับ พรรณีภา กิจเอก (2550) กล่าวว่า ครูยังมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก เนื้อหาไม่สอดคล้องกับความสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นเรื่องไกลตัว เน้นท่องจำจะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายตามลำดับส่งผลกระทบต่อเจตคติของผู้เรียน เพราะเจตคติเกิดจากการเรียนรู้จนเกิดประสบการณ์ เกิดเป็นความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบ หากผู้เรียนมีเจตคติทางลบและนับวันปัญหาดังกล่าวจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ วิจารณ์ พานิช (2554) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนยังไม่สะท้อนเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนั้นครูจะต้องออกแบบการเรียนรู้ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงที่สุด โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความซับซ้อน ผู้เรียนที่ขาดทักษะการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 จะเป็นคนตามโลกไม่ทันและใช้ชีวิตลำบาก ดังนั้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นที่สนใจในหลายประเทศทั่วโลก ได้แก่การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon Based Learning: PhBL) เป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากประเทศฟินแลนด์ ที่มีหลักการนำเอาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงบนโลก ที่นำมาศึกษาโดยเชื่อมโยงกับศาสตร์ต่างๆ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการคิด ได้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก

ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือโครงการ เพื่อพัฒนาทักษะหลัก (Core Skills) และทักษะทางอารมณ์และสังคม (Soft Skills) โดยให้นักเรียนสังเกตเรียนรู้ในมุมมองที่หลากหลาย ตั้งคำถามและใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ในการค้นหาคำตอบ เป็นการเรียนรู้ไปสู่นอกห้องเรียน ผ่านการลงมือปฏิบัติ และสร้างแรงกระตุ้นต่อการเรียนรู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวาง และสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Silander & Mattila, 2015; พงศธร มหาวิจิตร, 2560; อรพรรณ บุตรกัตถัญญ, 2561) เป็นการจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจากการใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง มีความหมายต่อผู้เรียน ที่มีความเชื่อมโยงศาสตร์ความรู้ต่างๆ จากการตั้งประเด็นคำถามที่เป็นประเด็นปัญหาให้ขบคิด ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้จากปรากฏการณ์ที่นักเรียนมีความสนใจอย่างแท้จริง โดยอาศัยความรู้เดิมเป็นพื้นฐาน เน้นให้ทำงานร่วมกัน ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดทักษะและกระบวนการเรียนรู้ มีส่วนรวมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ และได้องค์ความรู้ใหม่ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Kompa, 2017; Daehler & Folsom, 2016; Silander, 2515) มีงานวิจัยได้นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน พงศธร มหาวิจิตร (2562) ได้นำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุกในรายวิชาการประถมศึกษาให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้มาคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก จึงสามารถพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ นอกเหนือจากนี้ยังพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุก อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ทันทธร จุ้ยสวัสดิ์และคณะ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่าสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ อยู่ระดับร้อยละ 80.42 ± 12.15 จึงสรุปได้ว่าสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่ปรากฏการณ์ ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ ขั้นที่ 3 สืบเสาะหาความรู้ ขั้นที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้และลงข้อสรุป และขั้นที่ 5 วัดและประเมินผล เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะทักษะการคิดแก้ปัญหาสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ สังกศศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานและกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ สังกศศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ไปใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ สังกศศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดย และในสาขาอื่นๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน และผู้สนใจในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานไปใช้ หรือนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ระดับชั้น ความรู้ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ สังกศศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี จำนวน 5 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 175 คน ซึ่งแต่ละห้องเรียนได้จัดนักเรียนแบบคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 ห้องเรียน ละ 35 คน รวม 70 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) โดยวิธีการจับฉลาก จาก 5 ห้องเรียน ให้ได้ 2 ห้องเรียน แล้วจับฉลากห้องเรียนกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียนกลุ่มทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และกลุ่มควบคุมใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิเด็ก หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญา หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เป็นเวลา 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 60 นาที รวม 14 ชั่วโมง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม
 - 1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
 - 1.2 การจัดการเรียนรู้ตามปกติ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
 - 2.2 ทักษะการคิดแก้ปัญหา
 - 2.3 เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon Based Learning: PhBL) หมายถึง การดำเนินการที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง มีความหมายต่อผู้เรียน ที่มีความเชื่อมโยงศาสตร์ความรู้ต่างๆ จากการตั้งประเด็นคำถามที่เป็นประเด็นปัญหาให้ขบคิด ใช้กระบวนการสืบเสาะค้นหาความรู้จากปรากฏการณ์ที่นักเรียนมีความสนใจ ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นมา ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่ปรากฏการณ์ ครูผู้สอนนำเสนอปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ หรือที่เป็นปัญหา เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้วในอดีต กำลังจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือ กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูล ข่าวสาร หรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน จากรูปภาพ คลิปวิดีโอ ข่าวสารในอินเทอร์เน็ต ที่คำนึงถึงความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าหา

ความรู้เพิ่มเติมหรือหาคำตอบ โดยสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในรายวิชา มาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ โดยอาศัยพื้นความรู้เก่าของผู้เรียน โดยการสังเกต การสนทนาร่วมกัน กระตุ้นให้เกิดทำความเข้าใจ โดยการตั้งคำถามหรือกำหนดประเด็นปัญหาสาเหตุของปัญหา หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ และวางแผนร่วมกันในการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหา

ขั้นที่ 3 สืบเสาะหาความรู้ นักเรียนดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสถานการณ์ปัญหา รายบุคคลและรายกลุ่ม โดยค้นคว้าข้อมูลจากหลากหลาย เช่น ใบความรู้ หนังสือ เว็บไซต์สัมภาษณ์ผู้รู้ หรือศึกษาจากสถานที่จริง เพื่อหาสาเหตุของปัญหา หรือเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น โดยแสดงถึงการเชื่อมโยงบูรณาการศาสตร์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และเน้นการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้และลงข้อสรุป นักเรียนนำเสนอความรู้ที่ค้นคว้าได้มา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายเพื่อสังเคราะห์เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ผู้เรียนนำเสนอข้อสรุปองค์ความรู้ เช่น รายงานหน้าชั้นเรียน นำเสนอเป็นตารางสรุป การวาดแผนผังความคิด แผนผังกราฟิก เป็นต้น

ขั้นที่ 5 วัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ครูผู้สอนประเมินผลว่าผู้เรียนได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ หากนักเรียนยังเข้าใจไม่ชัดเจนหรือคลาดเคลื่อนครูจะอธิบายและขยายความรู้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้าสู่บท 2) ขั้นดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และ 3) ขั้นสรุป

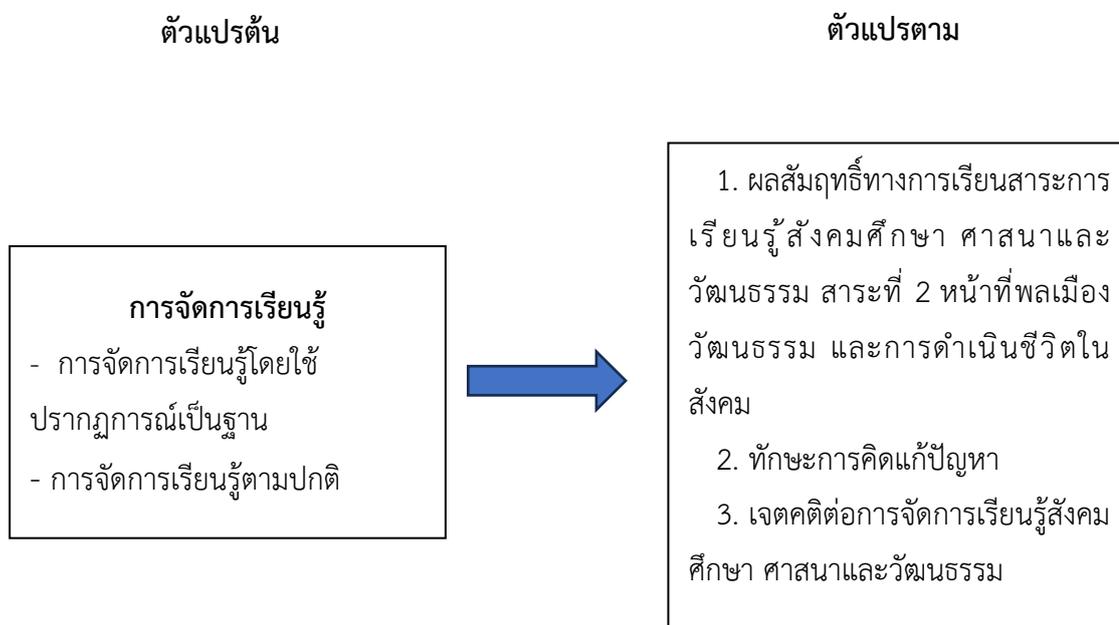
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง ผลการเรียน ด้านความรู้ ความเข้าใจสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่วัดได้จากคะแนนการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 40 ข้อ

4. ทักษะการคิดแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่นำประสบการณ์เดิมที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมมาเป็นพื้นฐานการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่หรือปัญหาใหม่ โดยมีขั้นตอนหรือกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างพินิจพิเคราะห์เพื่อพยายามแก้ปัญหาให้

บรรลุป่าหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยนำขั้นตอนทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของเวียร์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) ตั้งปัญหา คือ บอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนด 2) ชั้นวิเคราะห์ปัญหา คือ ความสามารถบอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของสถานการณ์ปัญหา 3) ชั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา คือความสามารถในการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และ 4) ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ คือความสามารถในการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหา ที่วัดได้จากคะแนนการตอบแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหาซึ่งเป็นปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 28 ข้อ

5. เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเนื้อหาสาระ ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งวัดได้จากแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นลักษณะคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ตามแบบลิเกิร์ต ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 20 ข้อ

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐาน แนวทางในการวิจัย โดยศึกษารายละเอียดตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. ทักษะการคิดแก้ปัญหา
5. เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.1 ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

1.2 เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1.2.1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

1.2.2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิหน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

1.2.3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2.4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

1.2.5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 สารและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธาและดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุปล และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4 คุณภาพผู้เรียน

เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คุณภาพผู้เรียน ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยและเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง 2) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดการตัดสินใจ 3) ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่าย ของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คุณภาพผู้เรียน ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาคและประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ลักษณะทางกายภาพสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมือง การปกครอง และสภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย 2) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธีและพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น 3) ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น 4) ผู้เรียนได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และ 5) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจในภูมิภาคซีกโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คุณภาพผู้เรียน ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศ ในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2) ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม

ประเพณีวัฒนธรรมการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และ4) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแนวคิด และวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คุณภาพผู้เรียน ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น 2) ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้ 3) ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 4) ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม และ5) ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาใน สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีมาตรฐาน 2 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข และมาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงได้วิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาการของผู้เรียนและสถานศึกษาได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการ
ดำรงชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะ พลเมืองดี	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ของพลเมืองดี เช่น เคารพเทิดทูนสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย ◆ คุณลักษณะของพลเมืองดี เช่น มุมานะทำ ประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีค่านิยม ประชาธิปไตย มีคุณธรรม
2. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่น จากการละเมิดสิทธิเด็ก	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็กในสังคมไทย ◆ แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือ ผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก ◆ การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย
3. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนิน ชีวิตในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของ คนในสังคมไทย ◆ คุณค่าของวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต
4. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ◆ ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน ◆ การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชน

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต ในสังคม มาตรฐาน ส 2.2

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และการปกครองพิเศษ เช่น พัทยา กรุงเทพมหานคร ◆ อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ระบุบทบาท หน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาท หน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น เช่น นายก อบต. นายกเทศมนตรี นายก อบจ. ผู้ว่าราชการ กทม.
3. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการสาธารณประโยชน์ในชุมชน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทั้งทางด้านความรู้ด้านทักษะกระบวนการ ด้านเจตคติและค่านิยม และด้านการจัดการและการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนา การดำรงรักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีสามารถบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสังคม

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

2.1 ความเป็นมาของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning : PhBL) เป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากประเทศฟินแลนด์ ซึ่งเป็นประเทศผู้นำทางการศึกษาชั้นนำของโลก ที่มีผลคะแนนสูงสุดในการสอบระดับนานาชาติของ The OECD,s Programme for International Student Assessment หรือ PISA ที่มีการประเมินจากนักเรียนที่มีอายุ 15 ปี ทางด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ส่วนหนึ่งที่ประเทศฟินแลนด์ประสบความสำเร็จทางการศึกษา เป็นเพราะ เป็นประเทศที่มีนโยบายที่เข้มแข็ง ด้านความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ในปี ค.ศ.1980 ได้มีการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาทดลองและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยนำเสนอโมดูลการเรียนรู้แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary Learning Modules) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะข้ามพิสัย (Transversal Competencies) โดย การพยายามผสมผสานการจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวความคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมีจุดเน้นให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อย่างมีความสุข และถูกประกาศใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.2014 โดยมีหลักการนำเอาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงบนโลก ที่นำมาศึกษาโดย เชื่อมโยงกับศาสตร์ต่าง ๆ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการคิด ได้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือโครงการ เพื่อพัฒนาทักษะหลัก (Core Skills) และทักษะทางอารมณ์และสังคม (Soft Skills) โดยให้นักเรียนสังเกตเรียนรู้ในมุมมองที่หลากหลาย ตั้งคำถามและใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ในการค้นหาคำตอบ เป็นการเรียนรู้ไปสู่นอกห้องเรียน ผ่านการลงมือปฏิบัติ และสร้างแรงกระตุ้นต่อการเรียนรู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวาง และสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Silander & Mattila, 2015; พงศธร มหาวิจิตร, 2060; อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561)

2.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

Daehler and Folsom (2016) ได้ให้ความหมาย ของการเรียนรู้โดยปรากฏการณ์เป็นฐานไว้ว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิดรวบยอด รวมถึงการฝึกปฏิบัติการเรียนรู้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าต่อผู้เรียน เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ต้องรอครูผู้สอนอธิบายทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการแสวงหาคำตอบ ออกแบบ สืบค้น การตั้งคำถาม อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น โดยมีแนวความคิดที่เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ Symeonidis and Schwarz (2016) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยปรากฏการณ์เป็นฐานไว้ว่า เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ขอบเขตการจัดการเรียนรู้แบบรายวิชาหายไปและนำไปสู่แบบเชิงสหวิทยาการโดยการข้ามศาสตร์ความรู้จากการสำรวจปรากฏการณ์ที่ศึกษาช่วยให้เห็นความเกี่ยวข้องและความเข้าใจใน

ธรรมชาติของปรากฏการณ์โดยตรงจากมุมมองที่หลากหลายได้อย่างครบถ้วนในทันที เพื่อที่ให้ผู้เรียน จะทำความเข้าใจ มีความรู้สึก ได้รับกระบวนการเรียนรู้จากปรากฏการณ์นั้น สอดคล้องกับ Silander (2015) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยปรากฏการณ์เป็นฐานไว้ว่า เป็นการนำปรากฏการณ์ในโลกความเป็นจริง ที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ มาบูรณาการความรู้แบบองค์รวมจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทที่แท้จริง โดยผู้เรียนจะได้รับข้อมูลและทักษะจากการจัดการเรียนรู้บูรณาการข้ามศาสตร์วิชาต่าง ๆ โดยมีการเชื่อมโยงภายใต้บริบทและสถานการณ์ต่าง ๆ และอรรถพรณ บุตรกัตัญญ (2561) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยปรากฏการณ์เป็นฐานไว้ว่า เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติมาเป็นจุดเริ่มต้น และนำไปสู่ขั้นตอนการสำรวจด้วยมุมมองที่หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ใช้เทคนิควิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนจากการศึกษาข้ามขอบเขตรายวิชา ภายใต้บริบทที่เชื่อมโยงกัน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้โดยปรากฏการณ์เป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หรือนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง มาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยการบูรณาการข้ามรู้ข้ามศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลาย ครบถ้วน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ตามความเป็นจริง โดยผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และความตระหนักในสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยวิธีการเทคนิค และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เกิดจากแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) โดยผู้สอนจะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถวางแผน การปฏิบัติการตามแผน และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้ (Griffim, 1987) เมื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหา โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานถูกนำมาใช้ในบริบทโดยความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเป็นทีม (Silander & Mattila, 2015) โดยอาศัยกิจกรรมส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตจริง การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้แบบโครงการ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนจะแสดงบทบาทเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวก เป็นผู้ชี้แนะ และจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มากกว่าจะเป็นผู้ให้ความรู้ ผู้เรียนจึงต้องมีความกระตือรือร้นในการร่วมกันสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (Symeonidis & Schwarz, 2016)

แนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่เป็นรากฐานของแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ 1) ความรู้ของ

ปัจเจกบุคคล คือโครงสร้างทางปัญญาของบุคคลนั้น ๆ ที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ในการคลี่คลายสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรืออธิบายสถานการณ์อื่น ๆ ได้ 2) นักเรียนสร้างความรู้ด้วยวิธีการต่างกัน โดนอาศัยประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม ความสนใจ และแรงจูงใจภายในตนเองเป็นจุดเริ่มต้น และ3) ครูมีหน้าที่จัดการให้นักเรียนได้ปรับขยายโครงสร้างทางปัญญาของนักเรียนภายใต้สมมติฐาน 3 ประการ คือ สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา ความขัดแย้งทางปัญญานี้ก่อให้เกิดแรงจูงใจภายใน ให้เกิดการไตร่ตรองเพื่อขจัดความขัดแย้งดังกล่าว และการไตร่ตรองบนฐานแห่งประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กระตุ้นให้มีการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา (ไพจิตร สดวกการ, 2543)

2.4 ลักษณะสำคัญของจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

Kompa (2017) ได้กล่าวถึง ลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ดังนี้1) เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสืบเสาะที่เริ่มต้นจากประเด็นคำถามนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อหาคำตอบ โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการให้ข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลในการสืบค้น และวิธีการหาคำตอบ 2) คำถามหรือปัญหาที่เป็นประเด็นเริ่มต้นของการเรียนรู้จะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีความซับซ้อนที่ต้องพิจารณาโดยใช้ความรู้จากหลายศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา 3) เน้นให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาเกิดขึ้นจากการที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยเหลือกันในการแสวงหาคำตอบ เปลี่ยนความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหา และ 4) เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ประเด็นต่างๆ โดยประเด็นที่นำมาพิจารณาอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แม้ในขณะที่นักเรียนเสนอความคิดเห็นในประเด็นหนึ่ง แต่หากมีประเด็นที่เป็นข้อคำถามที่นำไปสู่การหาคำตอบสามารถวิพากษ์ได้ อาจจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้อีก และเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ในระหว่างการหาคำตอบที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน มิติในการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหานักเรียนจึงต้องมีความรอบรู้ และสามารถนำความรู้ที่นำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง

Daehler and Folsom (2016) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ดังนี้ 1) เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ในชีวิตจริงเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินการสอน โดยบูรณาการองค์ความรู้ ความคิดรวบยอดและทักษะ จากศาสตร์ที่หลากหลาย มาเชื่อมโยงให้เข้ากับประเด็นปรากฏการณ์ที่กำหนด เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เป็นอย่างเป็นธรรมชาติ 2) ปรากฏการณ์ที่เลือกมาใช้ในการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เป็นประเด็นที่มีความหมายต่อผู้เรียน ไม่เป็นเรื่องที่ไกลตัว นักเรียนสามารถได้เรียนรู้จากปรากฏการณ์และนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 3) นักเรียนได้มีการลงมือปฏิบัติจริงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นทักษะ วิธีการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ มากกว่าแค่ให้ความรู้แก่นักเรียนเพียงอย่างเดียว 4) กิจกรรมการ

เรียนรู้เริ่มต้นจากข้อคำถามที่เป็นประเด็นปัญหาให้ขบคิด กระตุ้นในการแสวงหาคำตอบ เพื่อที่นักเรียนจะได้ร่วมกันสืบค้นคำตอบ เป็นการเรียนรู้จากปรากฏการณ์ที่นักเรียนมีความสนใจอย่างแท้จริง 5) องค์ความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียน มีความสำคัญในการที่นักเรียนจะนำไปประยุกต์และเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง และ6) เป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่นักเรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด ลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาตามปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

Silander (2515 อ้างถึงใน พงศธร มหาวิจิตร, 2560) ได้กล่าวถึงลักษณะและความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆในสภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในหลากหลายมุมมองแบบองค์รวมโดยใช้ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้นมาบูรณาการกันอย่างเหมาะสม เพื่อศึกษาหรือหาคำตอบที่อยากรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น 2) เริ่มต้นการเรียนรู้จากการตั้งคำถามหรือปัญหา ซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน คือการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) เพื่อทำให้นักเรียนได้ร่วมกันหาความรู้หรือหาคำตอบสำหรับปรากฏการณ์ที่สนใจ ซึ่งปัญหาและคำถามที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันระดมความคิดและร่วมกันหาคำตอบด้วยตัวนักเรียนนั้น จะทำให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง 3) เป็นการเรียนรู้แบบอย่างลึก โดยหลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและสอดคล้องกับชีวิต ซึ่งมีความซับซ้อนกว่าปัญหาทั่วไปในตำราเรียน ต้องอาศัยการเรียนรู้ที่มีความซับซ้อน โดยต้องมีการประยุกต์ใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ประกอบกับการแสวงหาความรู้ใหม่ โดยไม่จำกัดเนื้อหาอยู่ในสาระวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น แนะนำความรู้ข้อมูลมาเชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่นอกเหนือไปจากภายนอกห้องเรียน 4) กระบวนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบวิธีต่างๆ รวมทั้งแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ๆ จะถูกนำไปประยุกต์เข้ากับปรากฏการณ์หรือใช้ในการแก้ปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งการที่นักเรียนได้ฝึกประยุกต์ใช้ความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการศึกษาหรือแก้ปัญหานั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้นักเรียนเกิดการสะสมองค์ความรู้ใหม่และนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมายลึกซึ้งต่อตนเอง และ5) การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้น ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริงมากขึ้น เพราะนักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดด้วยตนเองอย่างเต็มที่ในการสืบสอบแสวงหาข้อมูลความรู้ รวมทั้งแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ซึ่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงนั้นจะเป็นกุญแจสำคัญของการประยุกต์ใช้ความรู้ในห้องเรียนนำไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง

จากการศึกษารายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ สรุปลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ว่าจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจากการใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง มี

ความหมายต่อผู้เรียน ที่มีความเชื่อมโยงศาสตร์ความรู้ต่างๆ จากการตั้งประเด็นคำถามที่เป็นประเด็นปัญหาให้ขบคิด ใช้กระบวนการสืบเสาะค้นหาความรู้จากปรากฏการณ์ที่นักเรียนมีความสนใจอย่างแท้จริง โดยอาศัยความรู้เดิมเป็นพื้นฐาน เน้นให้ทำงานร่วมกัน ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดทักษะและกระบวนการเรียนรู้ มีส่วนรวมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ และได้องค์ความรู้ใหม่ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

2.5 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

Silander (2515 อ้างถึงใน อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) ความเป็นองค์รวม (Holisticity) เป็นการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ (Multi Disiplinary) ของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยไม่แบ่งรายวิชาให้ความสำคัญกับการสำรวจผ่านปรากฏการณ์ที่เป็นระบบ ด้วยความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโลกแห่งความเป็นจริง 2) เรียนรู้สภาพจริง (Authenticity) มีการใช้วิธีการ เครื่องมือ และวัสดุที่จำเป็นในสถานการณ์โลกแห่งความเป็นจริง เพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของผู้เรียนและมีความสำคัญกับชุมชน ทฤษฎีและข้อมูลจะมีคุณค่าทันทีเมื่อได้ใช้สภาพแวดล้อมที่แท้จริงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่แท้จริงมากกว่าในชั้นเรียนปกติ 3) สอดคล้องกับบริบท (Contextuality) การเรียนรู้โดยปรากฏการณ์เป็นฐานไม่สามารถกำหนดไว้ล่วงหน้าได้ แต่ค่อนข้างไม่ชัดเจนและคลุมเครือ เมื่อผู้เรียนได้สังเกตในบริบทที่กว้างขึ้นกว่าในบริบทของตนเอง 4) การเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based inquiry learning) เน้นให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามด้วยตนเองและร่วมกันสร้างความรู้หรือประสบการณ์ในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ และ 5) กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Process) คือ กระบวนการที่มุ่งมั่นในการพัฒนาสมรรถนะและทฤษฎีที่ใช้ในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถวางแผนกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับบริบทของปัญหา เชื่อมโยงกับสถานการณ์หรือปรากฏการณ์จริง สามารถปรับเปลี่ยนและหาคำตอบตามสถานการณ์ได้ตลอด ส่วนการสอนจะเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยครูเป็นผู้ชี้แนะ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถหาคำตอบของปรากฏการณ์ได้

Santhalia and Yuliati (2021) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีดังนี้ 1) สภาพจริง ในขั้นตอนนี้ ครูเสนอคำถามและให้ประเด็นปัญหาในช่วงต้นของการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยนำเสนอปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในชีวิตจริง สอดคล้องกับบริบทประสบการณ์ของปัญหาที่แท้จริง หรือสถานการณ์เพื่อสร้างแนวคิดของนักเรียน 2) สอดคล้องตามบริบท ในขั้นตอนนี้ นักเรียนสังเกตปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและพยายามแก้ปัญหาโดยใช้ทฤษฎีแนวคิดหรือขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ 3) แนวความคิดเชิงนามธรรม ในขั้นตอนนี้ นักเรียนเริ่มเรียนรู้วิธีการสร้างนามธรรมหรือทฤษฎีของปรากฏการณ์ที่สังเกตได้ และ

4) กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก ในขั้นตอนนี้ นักเรียนเรียนรู้และประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีสู่ความเป็นจริง สถานการณ์ที่ได้รับจากการสังเกตปรากฏการณ์เหล่านั้น

จากการศึกษารายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ สรุปองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ประกอบด้วย 1) ความเป็นองค์รวมและความเป็นสหวิทยาการ 2) การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง 3) ปรากฏการณ์สอดคล้องกับบริบท 4) สร้างความรู้เชิงนามธรรมที่สังเกตได้ 5) การเรียนรู้แบบสืบเสาะและใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 6) กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก

2.6 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

Daehler & Folsom (2016) ได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ดังนี้ 1) เลือกปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ (Select an Interesting Phenomenon) การเลือกปรากฏการณ์ให้คำนึงถึงความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ความสนใจย่อมขึ้นอยู่กับธรรมชาติของช่วงวัย เพศ และประสบการณ์ หรือ ภูมิหลังความรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ย่อมมีความสนใจที่แตกต่างกัน และปรากฏการณ์ที่เลือกมาอาจจะไม่สามารถเชื่อมโยงหรือบูรณาการได้ทุกศาสตร์วิชา 2) วิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนที่สามารถบูรณาการความรู้ได้ (Analyze the Utility of Existing Lessons) ผู้สอนต้องพิจารณาปรากฏการณ์ที่เลือกมานั้น และวิเคราะห์บทเรียนว่าทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้หรือไม่ หากพบว่ามีประเด็นที่ไม่เชื่อมโยงความรู้มาใช้ได้ ครูผู้สอนจะต้องใช้สื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อช่วยเติมเต็มความรู้ให้แก่ผู้เรียน 3) วางแผนลำดับกิจกรรม (Plan a Sequence of Activities) เป็นขั้นตอนที่สำคัญ หลังจากได้ปรากฏการณ์ในขั้นต้นแล้ว ครูผู้สอนให้ผู้เรียนทำความเข้าใจโดยการสังเกต การสนทนาร่วมกัน กระตุ้นให้นักเรียนตั้งประเด็นคำถามที่อยากศึกษาเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สืบค้นถึงข้อมูลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้ได้ความรู้ในการหาคำตอบ อาจจะหาข้อมูลจากหนังสือ เว็บไซต์ การสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้มีความเชี่ยวชาญ หรือจากสถานที่จริงที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ และ 4) วางแผนตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน (Make a plan for How You Will Know Student Have Made Sense of Phenomenon) เป็นขั้นตอนที่ตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน สามารถทำได้โดยให้นำเสนอหน้าชั้นเรียน วาดแผนผังความคิด แผนผังกราฟิก ที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้ เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ครูผู้สอนรู้ว่าผู้เรียนได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ถ้าผู้เรียนยังไม่เข้าใจที่ชัดเจน หรือมีความคลาดเคลื่อน ครูผู้สอนจะอธิบายและขยายความรู้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน

Islakhiyah et al. (2017) ได้นำเสนอขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ไว้ดังนี้ 1) สังเกตปรากฏการณ์ (Observe the phenomenon) ครูนำเสนอปรากฏการณ์เพื่อช่วยนักเรียนในการสร้างคำอธิบาย 2) เขียนคำอธิบายเบื้องต้น (Compose an Initial Explanation) นักเรียนพัฒนาคำอธิบายเบื้องต้น เกี่ยวกับกระบวนการและสาเหตุของปรากฏการณ์

นั้น ๆ 3) ตรวจสอบ (Investigation) นักเรียนทำการสืบเสาะหาคำตอบเป็นกลุ่ม เพื่อระบุกระบวนการที่เกิดขึ้น และหาสาเหตุของปรากฏการณ์นั้นร่วมกัน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้น ๆ 4) รวบรวมคำอธิบายสุดท้าย (Compile the Final Explanation) นักเรียนในกลุ่มประเมิน คำอธิบายสุดท้ายของปรากฏการณ์ จากหลักฐานและการสืบค้นข้อมูล จากนั้นอภิปรายร่วมกันเพื่ออธิบายต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และ5) ให้เหตุผล (Giving Reasons) บทสนทนาโต้ตอบระหว่างนักเรียนและนักเรียน เกี่ยวกับคำอธิบายต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มของตนเอง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2562, หน้า 8-10) ได้สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ไว้ดังนี้ 1) เลือกปรากฏการณ์ที่ใช้ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ซึ่งต้องมีลักษณะเป็นปรากฏการณ์ที่ใกล้ตัวนักเรียน หรือมีความสำคัญต่อชีวิตของนักเรียน โดยอาจเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้ว กำลังเกิดขึ้น หรือกำลังจะเกิดขึ้นก็ได้ ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตร และ2) ใช้กระบวนการ PPE ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้ P (Planning) คือ การวางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการคัดเลือกเนื้อหาจากมาตรฐาน และตัวชี้วัดที่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อธรรมชาติวิชานั้น E (Execution) คือ การดำเนินการจัดการเรียนรู้ จะมุ่งเน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการค้นคว้าอย่างหลากหลาย ออกแบบการประเมินเชิงปฏิบัติในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อภิปรายโต้เถียงเชิงวิชาการ เพื่อพัฒนาความรู้ของตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งให้แรงเสริมทางบวกแก่นักเรียน ให้เกิดความมุ่งมั่นตั้งใจและกล้าที่จะแสดงความเป็นตัวตนของตนเอง E (Evaluation) คือ การประเมินระหว่างเรียนที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการของนักเรียน โดยมีลักษณะการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินโดยครู เพื่อน ผู้ปกครอง และนักเรียนประเมินตนเอง จุดมุ่งหมายของการประเมินที่ไม่ใช่มุ่งเน้นเกรดหรือผลการเรียน แต่มุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาตนเองยิ่งขึ้น โดยที่ทุกคนสามารถพัฒนางานของตนเองในกรอบที่กำหนด

ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นกุลธรรม (2564, หน้า 258) ได้ศึกษาขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ดังนี้ 1) เลือกปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ ผู้สอนเลือกปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและระดับของนักเรียน ซึ่งปรากฏการณ์ที่เลือกใช้อาจจะสามารถอธิบายจากประสบการณ์ของนักเรียนได้ทั้งหมดหรือบางส่วน ปรากฏการณ์ที่เลือกควรมีลักษณะเป็นชุด (Set of phenomenon) เนื่องจากบทเรียนแต่ละหัวข้อไม่จำเป็นต้องมีการใช้ปรากฏการณ์ ที่สมบูรณ์เพียงปรากฏการณ์เดียวในการเรียนรู้ 2) วิเคราะห์อรรถประโยชน์ของบทเรียน นักเรียนวิเคราะห์ตนเองว่าจะได้ความรู้อะไร จากการเรียน และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องในบริบทอื่นได้อย่างไร ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิค

ยุทธ์การสอน เช่น การบรรยาย การใช้สื่อการสอน การพบผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น ในการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ไม่จำเป็นต้องเรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ภายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว 3) ดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักเรียนมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดขั้นตอน และวิธีการหาคำตอบ ดำเนินการศึกษาค้นคว้ารายบุคคลและรายกลุ่ม ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สังเกตปรากฏการณ์ เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและตั้งคำถามเพื่อเป็นประเด็นในการหาคำตอบ ผู้สอนสนับสนุนและกระตุ้นนักเรียนโดยใช้คำถาม เช่น “จากปรากฏการณ์ที่สังเกตมีประเด็นอะไรที่อยากเรียนรู้” เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่สังเกต ช่วยกันวางแผน ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดขั้นตอนและวิธีการหาคำตอบ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่นำไปสู่การลงข้อสรุป 4) สังเคราะห์ความรู้และลงข้อสรุป นักเรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้าหาคำตอบ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มา เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การลงข้อสรุป และ 5) ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนผ่านการอธิบาย ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริง ผ่านการนำเสนอปากเปล่า การเขียนคำอธิบาย เพื่อสะท้อนถึงความเข้าใจที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์รวมถึงนักเรียนสามารถนำกระบวนการหาคำตอบ สืบค้นข้อมูลจากกิจกรรมการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ สำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้

อรพรรณ บุตรกัตถัญญ (2561) กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน นักเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทหลัก เริ่มต้นจากการสังเกต สำรวจและลงมือปฏิบัติผ่านปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ ด้วยมุมมองแบบองค์รวมและเข้าถึงโลกแห่งความเป็นจริง เพื่อให้ได้คำตอบหรือการแก้ปัญหาอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยมีขั้นตอนกระบวนการ ดังนี้ 1) สังเกตปรากฏการณ์ที่ศึกษาร่วมกันจากมุมมองแบบองค์รวมหรือสหวิทยาการ เริ่มต้นจากการสังเกตร่วมกันของชุมชนแห่งการเรียนรู้ในความเป็นองค์รวมของปรากฏการณ์ในโลก แห่งความเป็นจริงที่สนใจศึกษา โดยการสังเกตไม่ได้จำกัดอยู่เพียงมุมมองเดียว แต่เป็นปรากฏการณ์ที่มีการศึกษาจากมุมมองที่หลากหลายแตกต่างกัน ข้ามเขตแดนระหว่างสาระวิชาอย่างเป็นธรรมชาติ บูรณาการสาระวิชาและหัวข้อที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามที่เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาปรากฏการณ์ โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัยของนักเรียน 2) การตั้งคำถามหรือการกำหนดปัญหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษาร่วมกันในการสอนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการทำความเข้าใจและการศึกษาปรากฏการณ์ของนักเรียน โดยการตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหาที่กลุ่มนักเรียนมีความสนใจร่วมกันอย่างแท้จริง เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนสามารถค้นหาคำตอบหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา ที่มีกระบวนการข้ามศาสตร์ การตั้งคำถามหรือการกำหนดปัญหาจึงเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันกระบวนการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นต่อไป 3) การใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านการลงมือปฏิบัติเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ภายใต้แนวคิดการสร้าง

องค์ความรู้ในตนเอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการกำหนดการเรียนรู้จากคำถามที่ถาม หรือประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ หรือปัญหาที่ต้องการแก้ไขที่เกิดขึ้นจากนักเรียนอย่างเป็นธรรมชาติและเข้าถึงโลกแห่งความเป็นจริง สามารถใช้การสืบเสาะหาความรู้การเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกระบวนการสำคัญที่นักเรียนสามารถสืบค้น ค้นคว้า อภิปราย วิพากษ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยข้อมูลความรู้และทักษะของนักเรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยตรงข้ามพรมแดนระหว่างสาระวิชาต่าง ๆ เป็นสหวิทยาการเกิดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน ในสถานการณ์ที่มีการใช้ข้อมูลและทักษะที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นธรรมชาติ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นข้อมูลใหม่ ๆ ถูกนำมาประยุกต์ใช้เสมอกับการศึกษา ปรากฏการณ์เพื่อหาคำตอบหรือแก้ปัญหา ซึ่งหมายความว่า ทฤษฎีและข้อมูลมีคุณค่าในทันทีที่เห็นได้ชัดในสถานการณ์การเรียนรู้สำหรับการซึมซับข้อมูลใหม่ และการเรียนรู้ในระดับลึกเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่นักเรียนจะต้องประยุกต์ใช้และใช้ข้อมูลในช่วงระหว่างสถานการณ์ การเรียนรู้ ข้อมูลที่เรียนรู้เฉพาะในระดับของการอ่าน หรือทฤษฎี โดยไม่มีบริบทที่แท้จริง หรือปัญหาที่เกี่ยวข้อง มักจะยังคงเป็นรายละเอียดที่ผิวเผิน และแยกส่วนสำหรับนักเรียน ซึ่งนักเรียนปราศจากการได้รับความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับข้อมูลและ ปรากฏการณ์ในโลกแห่งความจริงที่อยู่เบื้องหลัง หรือการเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย สำหรับผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมที่มีการเชื่อมต่อการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ โดยการสนับสนุนนักเรียนในรูปแบบต่างๆ ทั้งในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การจัดทำลำดับความสำคัญในกิจกรรมการเรียนรู้ การจูงใจให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ อย่างมีความหมายเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ และ 4) การสะท้อนคิดและการประเมินตามสภาพจริง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถเพิ่มการเรียนรู้ที่แท้จริงอย่างเห็นได้ชัดในบริบทนี้ สภาพจริงมีผลในกระบวนการทางปัญญาและกระบวนการคิดหรือกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานการณ์การเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่จำเป็นในสถานการณ์จริงจากการใช้ข้อมูลหรือทักษะที่แท้จริงด้วยการสะท้อนคิดในคุณค่าที่อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์และสิ่งที่ได้เรียนรู้ สภาพจริงคือความต้องการที่สำคัญสำหรับการถ่ายโอนข้อมูลและการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ การทดสอบนั้นใช้เพียงวิธีสอนเพื่อตอบคำถามจากการทดสอบ ไม่มีการทดสอบในชีวิตจริงหรือชีวิตการทำงานมีเพียงการสื่อสารที่แท้จริงเท่านั้น ในสถานการณ์ที่ต้องใช้ข้อมูลและต้องส่งข้อความให้คนอื่นเข้าใจอย่างทั่วถึงและเข้าใจได้ การเรียนรู้ที่แท้จริงนั้นมีจุดมุ่งหมาย คือ การนำไปปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการในการปฏิบัติงานที่แท้จริงสามารถใช้สถานการณ์ในการเรียนรู้จากวิธีการสอนที่มีโครงสร้างสำคัญเป็นแบบอย่าง จะช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์ในวัฒนธรรมของผู้เชี่ยวชาญจากการทำงานในสนามจริง และการปฏิบัติของตนที่เปรียบเสมือนอยู่ในชุมชนของนักปฏิบัติ ซึ่งการเก็บร่องรอยการเรียนรู้โดยการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานในการประเมินตามสภาพจริงและการสะท้อนคิดจะทำให้เกิดหลักฐานที่สำคัญเชิงประจักษ์สู่การประเมินนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยวิธีการที่

เหมาะสม สำคัญที่นักเรียนสามารถสืบค้น ค้นคว้า อภิปราย วิพากษ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างชิ้นงาน หรือลงมือปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ โดยข้อมูลความรู้และทักษะของนักเรียนสามารถนำมาประยุกต์ได้

ชลาธิป สมานิติ (2562) ได้เสนอขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีขั้นตอน ดังนี้ 1) เลือกปรากฏการณ์ที่เป็นที่สนใจ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง สัตว์ บุคคลต่าง ๆ รอบตัว ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่าง ๆ รอบตัว หรือแม้แต่เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กจะทำให้ไม่สนใจ ไม่มีความหมายต่อนักเรียนและไม่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน 2) วิเคราะห์เนื้อหาที่จะนำมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียน ครูต้องพิจารณาเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการ การเรียนรู้ และความสนใจ จัดวางลำดับเนื้อหาที่เรียงลำดับสิ่งที่ต้องการนำเสนอจากง่ายไปหายาก การใช้สื่อก็ควรเป็นของจริงหรือสื่อจำลองหรือภาพที่นักเรียนได้เห็นและเข้าใจในปรากฏการณ์ที่น่าเสนอ การนำเสนอข้อมูล นักเรียนสามารถนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลายที่เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การบอกเล่าให้ผู้อื่นฟังเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ การวาดรูป การปั้น ดินน้ำมัน หรือการประดิษฐ์ชิ้นงานที่สื่อสารแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ 3) วางลำดับกิจกรรม หลังที่เลือกปรากฏการณ์และเนื้อหาที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้แล้วครูต้องวางแผนวางลำดับขั้นตอนกิจกรรม โดยประเมินว่ากิจกรรมที่จะจัดให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ควรเริ่มต้นจากกิจกรรมที่ได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าสังเกต สำรวจหรือเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์นั้น ๆ หรือเลือกทำกิจกรรมที่เป็นการได้รับความรู้จากสิ่งใกล้ตัวหรือสิ่งที่ยาก ๆ ก่อน แล้วจึงทำกิจกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น และ 4) นำเสนอข้อมูล นักเรียนสามารถนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลายที่เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การบอกเล่าให้ผู้อื่นฟังเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ การวาดรูป การปั้นดินน้ำมัน หรือการประดิษฐ์ชิ้นงานที่สื่อสารแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

จากการศึกษารายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อใช้ในการวิจัย มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่ปรากฏการณ์ ครูผู้สอนนำเสนอปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ หรือที่เป็นปัญหา เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้วในอดีต กำลังจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือ กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูล ข่าวสาร หรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน จากรูปภาพ คลิปวิดีโอ ข่าวสารในอินเทอร์เน็ต ที่คำนึงถึงความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมหรือหาคำตอบ โดยสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในรายวิชา มาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ โดยอาศัยพื้นความรู้เก่าของผู้เรียน โดยการสังเกต การสนทนาร่วมกัน กระตุ้นให้เกิดทำความเข้าใจ โดยการตั้งคำถามหรือกำหนดประเด็นปัญหา สาเหตุของปัญหา หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ และวางแผนร่วมกันในการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหา

ขั้นที่ 3 สืบเสาะหาความรู้ นักเรียนดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสถานการณ์ปัญหา รายบุคคลและรายกลุ่ม โดยค้นคว้าข้อมูลจากหลากหลาย เช่น ใบความรู้ หนังสือ เว็บไซต์ สัมภาษณ์ผู้รู้ หรือศึกษาจากสถานที่จริง เพื่อหาสาเหตุของปัญหา หรือเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น โดยแสดงถึงการเชื่อมโยงบูรณาการศาสตร์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และเน้นการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้และลงข้อสรุป นักเรียนนำเสนอความรู้ที่ค้นคว้าได้มา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายเพื่อสังเคราะห์เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ผู้เรียนนำเสนอข้อสรุปองค์ความรู้ เช่น รายงานหน้าชั้นเรียน นำเสนอเป็นตารางสรุป การวาดแผนผังความคิด แผนผังกราฟิก เป็นต้น

ขั้นที่ 5 วัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ครูผู้สอนประเมินผลว่าผู้เรียนได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ หากนักเรียนยังเข้าใจไม่ชัดเจน หรือคลาดเคลื่อนครูจะอธิบายและขยายความรู้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้หลายท่าน ดังนี้ Good (1973, p. 7) ได้ให้ความหมายของ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า คือ ผลการสะสมความรู้ความสามารถในการเรียนทุกด้านเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึงเป็นแบบทดสอบที่มุ่งทดสอบความรู้ ทักษะ สมรรถภาพสมองค์กันต่างๆ ของนักเรียนว่า หลังการเรียนรู้เรื่องนั้นๆ แล้วนักเรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียนมากน้อยเพียงใด มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามความมุ่งหมายของหลักสูตรในวิชานั้นๆ เพียงใด นอกจากนี้ สมบูรณ์ ดันยะ (2545) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึงแบบทดสอบที่ใช้สำหรับวัดพฤติกรรมทางสมองของผู้เรียนว่ามีความรู้ ความสามารถในการเรื่องที่เรียนรู้อะไรแล้ว หรือได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้วมากน้อยเพียงใดพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2547) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึงแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้ว ว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด สอดคล้องกับ เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2548) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึงความรู้ของนักเรียนที่เรียนรู้ด้านเนื้อหาและทักษะต่างๆ แต่ละวิชาที่ได้จัดสอนในระดับชั้นต่างๆ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งที่เป็นข้อเขียนและภาคปฏิบัติ และทศนา แคมมณี (2562) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึงการเข้าใจความรู้ การพัฒนาทักษะในด้านการเรียน ซึ่งอาจพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้คะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้ทั้งสองอย่าง

โดยสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางด้านเนื้อหา ความรู้ สมรรถภาพ ทางสมอง ระดับสติปัญญา ความสามารถทางการเรียน ทักษะทางวิชาการกระบวนการแสวงหา ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อันเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง พฤติกรรมและประสบการณ์ของบุคคล ว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด วัดได้ จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งที่เป็นข้อเขียนและภาคปฏิบัติ

3.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, หน้า 29-30) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์เป็น การตรวจสอบระดับความสามารถของสมรรถภาพสมองของบุคคลว่า เรียนรู้อะไรบ้าง และ มี ความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าไร เช่น มีพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การ วิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า มากน้อยอยู่ในระดับใด นั่นคือ การวัดผลสัมฤทธิ์เป็น การตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัยนั่นเอง ซึ่งเป็นการวัด 2 องค์ประกอบ ตาม จุดมุ่งหมายและวิชาที่เรียน คือ

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ ความสามารถทางการปฏิบัติ โดยให้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้เป็นผลงานปรากฏออกมา ให้ทำการสังเกตและวัดได้ เช่น วิชาศิลปะศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องวัดโดยใช้ ข้อสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งการประเมินผลจะ พิจารณาที่วิธีปฏิบัติ และผลงานที่ปฏิบัติ

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รวมทั้งพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน มีวิธีการสอบวัดได้ 2 ลักษณะ คือ

- 2.1 การสอบปากเปล่า การสอบแบบนี้มักเป็นการกระทำเป็นรายบุคคลซึ่งเป็นการ สอบที่ต้องการดูผลเฉพาะอย่าง เช่น การสอบอ่านหนังสือ การสอบสัมภาษณ์ ซึ่งต้องการดูการใช้ ถ้อยคำในการตอบคำถาม รวมทั้งการแสดงความคิดเห็น และบุคลิกภาพต่าง ๆ เช่น การสอบปริยญา นิพนธ์ ซึ่งต้องการวัดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำ ตลอดจนแง่มุมต่าง ๆ การสอบปากเปล่า สามารถ สอบวัดได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง และคำถามก็สามารถเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมได้ตามที่ต้องการ

- 2.2 การสอบแบบให้เขียนตอบ เป็นการสอบวัดที่ให้ผู้สอบเขียนเป็นตัวหนังสือตอบ ซึ่งมีรูปแบบการตอบอยู่ 2 แบบ คือ

- 2.2.1 แบบไม่จำกัดคำตอบ (Free Response Type) ซึ่งได้แก่ การสอบวัดที่ใช้ ข้อสอบอัตนัยหรือความเรียง (Essay Type)

- 2.2.2 แบบจำกัดคำตอบ (Fixed Response Type) ซึ่งเป็นการสอบที่กำหนด ขอบเขตของคำถามที่จะให้ตอบ หรือกำหนดคำตอบมาให้เลือก ซึ่งมีรูปแบบของคำตอบอยู่ 4รูปแบบ คือ

2.2.2.1 แบบเลือกทางใดทางหนึ่ง

2.2.2.2 แบบจับคู่

2.2.2.3 แบบเติมคำ

2.2.2.4 แบบเลือกตอบ

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหา โดยการเขียนตอบนั้น เป็นที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายในโรงเรียน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์เรียกว่า “ข้อสอบผลสัมฤทธิ์” หรือ “แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์” และผู้วิจัยใช้รูปแบบจำกัดคำตอบ แบบเลือกตอบ มาเป็นหลักในการออกแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถของสมรรถภาพสมองของบุคคลว่า เรียนรู้อะไรบ้าง และ มีความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าไรตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3.3 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มุ่งวัดพฤติกรรมที่เกิดจากความสามารถทางสมองหรือทางด้านสติปัญญาของนักเรียน เมื่อผ่านกระบวนการเรียนการสอนแล้ว นักการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ บลูม (Bloom, 1976) ได้มุ่งวัดพฤติกรรม 6 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ความจำ หมายถึง การระลึกหรือท่องจำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาแล้วโดยตรง ในขั้นนี้รวมถึงการระลึกถึงข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ไปจนถึงกฎเกณฑ์ ทฤษฎีจากตำราตั้งนั้น ขั้นความรู้ความจำจึงจัดได้ว่าเป็นขั้นต่ำที่สุด

2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถที่จะจับใจความสำคัญของเนื้อหาที่ได้เรียนหรืออาจแปลความจากตัวเลขการสรุป การย่อความต่าง ๆ การเรียนรู้ในขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นที่สูงกว่าขั้นความรู้ความจำ

3. การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ที่นักเรียนได้เรียนมาแล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ดังนั้นในขั้นนี้จึงรวมถึงความสามารถในการเอากฎ มโนทัศน์ หลักสำคัญ วิธีการนำไปใช้ การเรียนรู้ในขั้นนี้ถือว่า นักเรียนจะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาเป็นอย่างดีเสียก่อนจึงนำความรู้ไปใช้ได้ ดังนั้นจึงจัดอันดับให้สูงกว่าความเข้าใจ

4. การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถที่จะแยกแยะเนื้อหาวิชา ลงไปเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ เหล่านั้น เพื่อที่จะได้มองเห็นหรือเข้าใจความเกี่ยวข้องต่าง ๆ ในขั้นนี้จึงรวมถึงการแยกแยะหาส่วนประกอบย่อย ๆ หาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ เหล่านั้น ตลอดจนหลักการสำคัญต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ในขั้นนี้ถือว่าสูงกว่าการนำเอาไปใช้และต้องเข้าใจทั้งเนื้อหาและโครงสร้างของบทเรียน

5. การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถที่จะนำเอาส่วนย่อย ๆ มาประกอบกันเป็นสิ่งใหม่ การสังเคราะห์จึงเกี่ยวกับการวางแผน การออกแบบการทดลอง การตั้งสมมติฐาน การ

แก้ปัญหาที่ยาก ๆ การเรียนรู้ในระดับนี้ เป็นการเน้นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ ในอันที่จะสร้างแนวคิด และแบบแผนใหม่ ๆ ขึ้นมา ดังนั้น การสังเคราะห์เป็นสิ่งที่สูงกว่าการวิเคราะห์อีกชั้นหนึ่ง

6. การประเมินค่า หมายถึง ความสามารถที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นคำพูด นวนิยาย บทกวี หรือรายงานการวิจัย การตัดสินใจดังกล่าว จะต้องวางแผนอยู่บนเกณฑ์ ที่แน่นอน เกณฑ์ดังกล่าวอาจจะเป็นสิ่งที่นักเรียนคิดขึ้นมาเอง หรือนำมาจากที่อื่นก็ได้การเรียนรู้ในขั้น นี้ถือว่าเป็นการเรียนรู้ขั้นสูงสุดของความรู้ความจำ

3.4 ลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นแบบทดสอบมุ่งตรวจสอบความรู้ ทักษะและสมรรถภาพ ทางสมองด้านต่าง ๆ หรือเป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัยหรือสติปัญญาใน การเรียนรู้ของผู้เรียน แบบทดสอบที่สามารถวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยได้เป็นอย่างดีคือข้อสอบ ปรนัย แบบเลือกตอบ ซึ่งมีแนวทางการเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมแต่ละประเภทดังนี้ (พวงรัตน์ ทวี รัตน์, 2543, หน้า 166-219)

1. การเขียนแบบทดสอบสอบวัดพฤติกรรมด้านความรู้และความจำ คือ การวัด ความสามารถในการระลึกเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนการสอน โดยตรง และจากการอ่านหนังสือหรือตำราต่าง ๆ คำถามที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านความรู้ความจำ มีอยู่ 3 ชนิด คือ

- 1.1 ถามความรู้ในเนื้อเรื่อง
- 1.2 ถามความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการ
- 1.3 ถามความรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอด

2. การเขียนแบบทดสอบสอบวัดพฤติกรรมด้านความเข้าใจ การที่นักเรียนหรือ บุคคลใดจะมีพฤติกรรมด้านความเข้าใจได้นั้น ต้องสามารถแสดงออกถึงคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการต่อไปนี้ได้อย่างถูกต้อง คือ

- 2.1 สามารถแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น แปลความหมายของ ข้อความหรือภาพใด ๆ ตามท้องเรื่องได้ถูกต้อง เป็นต้น
- 2.2 สามารถตีความของเรื่องนั้นได้ คือ จับใจความสำคัญระหว่างขึ้นส่วนย่อย ๆ ของเรื่องนั้น จนสามารถนำมากล่าวเป็นอีกแบบหนึ่งได้
- 2.3 สามารถขยายความหมายและนัยของเรื่องนั้นให้กว้างไกลไปจากสภาพ ข้อเท็จจริงเดิมได้

3. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านการนำไปใช้ พฤติกรรม “การนำไปใช้” เป็น ความสามารถในการนำความรู้และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้

ไปใช้แก้ปัญหาแปลกใหม่ที่ต่างไปจากที่เคยเรียน แต่ใช้หลักวิชาการรับร่วมกัน คำถามที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมการนำไปใช้มี 4 แบบ

3.1 ถามความสอดคล้องระหว่างหลักวิชาการกับการปฏิบัติ ได้แก่ การถามการกระทำใดหรือหลักปฏิบัติใด หรือตัวอย่างจริงของการกระทำ หรือการปฏิบัติใดที่สอดคล้องกับสูตรกฎหรือหลักวิชาของเรื่องที่กำหนดให้

3.2 ถามขอบเขตของการใช้หลักวิชาการกับการปฏิบัติ เป็นการวัดความรอบรู้ในการนำหลักวิชาไปใช้ในกรณีต่าง ๆ และสภาพการณ์ต่าง ๆ ว่าควรใช้ภายในขอบเขตเท่าใด

3.3 ถามให้อธิบายหลักวิชา เป็นการถามที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบายหลักวิชาว่า สิ่งนั้น สิ่งนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร หรือเกิดขึ้นจากสาเหตุอะไร

3.4 ถามเหตุผลของการปฏิบัติ เป็นการถามเพื่อให้ทราบว่าเป็นเรื่องนั้น ๆ จะต้องทำกันอย่างไร และเพราะเหตุใด

4. การเขียนแบบทดสอบสอบวัดพฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ หมายถึงความสามารถในการแยกแยะส่วนประกอบของเรื่องราว เหตุการณ์ การกระทำข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อสกัดให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นสาระสำคัญหรือแก่นสารและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น คำถามที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านการวิเคราะห์มี 3 แบบ

4.1 ถามการวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการถามที่ต้องการวัดความสามารถของผู้เรียนว่าสามารถแยกแยะส่วนประกอบของเรื่องราวออกมาให้เห็นว่าส่วนใดสำคัญ

4.2 ถามการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการถามเพื่อวัดความสามารถของผู้เรียนในการค้นหาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างคุณลักษณะต่าง ๆ ของเรื่องราว เหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 เรื่องขึ้นไปว่าเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร

4.3 ถามการวิเคราะห์หลักการ เป็นการวัดความสามารถของผู้เรียนในการวิเคราะห์ ค้นหา สิ่งที่เป็นเค้าเงื่อน หลักการที่ยึดถือ โครงสร้างของเรื่องราว เหตุการณ์ คำพูดความคิด และปฏิบัติต่าง ๆ

5. การเขียนแบบทดสอบสอบวัดพฤติกรรมด้านการสังเคราะห์ เป็นความสามารถในการรวบรวม ผสมผสาน ส่วนย่อย ๆ ของสิ่งต่าง ๆ เช่น สิ่งของ ข้อเท็จจริง รายละเอียด ความคิด เพื่อให้เป็นสิ่งใหม่ที่ลักษณะแตกต่างไปจากเดิม หรือเพื่อรวบรวมเป็นข้อสรุปหรือข้อยุติความสามารถด้านนี้เป็นการแสดงถึงการมีคุณสมบัติของความคิดสร้างสรรค์ คำถามที่ใช้ในการวัดความสามารถด้านการสังเคราะห์มีอยู่ 3 แบบที่สำคัญ คือ

5.1 ถามการสังเคราะห์ข้อความ เป็นการวัดความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความรู้ ความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจ

สื่อออกมาในรูปการเขียนเป็นข้อความ หรือการพูด หรือการเขียนภาพก็ได้ ถ้าเป็นการเขียนข้อความ นิยมใช้ข้อสอบแบบความเรียง เพราะสามารถวัดได้อย่างเที่ยงตรง

5.2 ถ้ามการสังเคราะห์แผนงาน เป็นการวัดความสามารถในการสร้างแผนงาน การวางโครงการ ในการปฏิบัติงาน หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ว่าจะต้องเตรียมสิ่งใด มีขั้นตอนอย่างไร การเตรียมแก้ไขอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

5.3 ถ้ามการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการวัดความสามารถในการเก็บรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตรวจสอบ หาข้อยุติ หรือลงสรุปจากการเชื่อมโยงรายละเอียดเหล่านั้นเข้าด้วยกัน ความสามารถในด้านนี้แสดงถึงการมีความริเริ่มสร้างสรรค์

6. การเขียนแบบทดสอบสอบวัดพฤติกรรมด้านการประเมินค่า เป็นความสามารถในการพิจารณา ตัดสินหรือวินิจฉัยเรื่องราว เหตุการณ์ การกระทำ วิธีการ ความคิด ฯลฯ อย่างถูกต้อง พร้อมด้วยเหตุผล ลักษณะคำถามที่ใช้วัดการประเมินค่าเป็นการลงสรุปว่าสิ่งนั้นเรื่องนั้น เป็นอย่างไร เพราะเหตุใด เช่น ดี-ไม่ดี เพราะเหตุใด เหมาะสม-ไม่เหมาะสม เพราะเหตุใด เป็นต้น คำถามที่ใช้วัดการประเมินค่า มี 2 แบบ

6.1 คำถามการประเมินค่าโดยอาศัยเกณฑ์ภายใน เป็นคำถามที่ให้วินิจฉัยประเมินสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ข้อเท็จจริง หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ภายในของเรื่องราวนั้น ตามแต่ละวิชา แต่ละสาขา เป็นเครื่องมือในการตัดสิน

6.2 คำถามการประเมินค่าโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก เป็นการถามโดยให้ผู้เรียนนำค่านิยม คุณธรรม หรือเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับถือปฏิบัติเป็นมาตรฐาน มาวินิจฉัยเพื่อลงสรุป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อต้องการมุ่งวัดพฤติกรรมที่เกิดจากความสามารถทางสมองหรือทางด้านสติปัญญาของนักเรียน เมื่อผ่านกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ทั้งทางด้านความรู้และความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า

4. ทักษะการคิดแก้ปัญหา

4.1 ความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหา

Gagne (1977) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ อย่างหนึ่ง ที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ประเภทหลักการที่มีความเกี่ยวข้องกันตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไป และใช้หลักการนั้นมาผสมผสานกันจนเป็นความสามารถชนิดใหม่ที่เรียกว่า ความสามารถทางด้านการคิด

แก้ปัญหา โดยการเรียนรู้ประเภทนี้ต้องอาศัยการเรียนรู้ประเภทความคิดรวบยอดเป็นพื้นฐานของการเรียน เพราะว่าการเรียนรู้ประเภทหลักการตามแนวโน้มของกาเย่ คือความเกี่ยวข้องกันระหว่างความคิดรวบยอดตั้งแต่สองชนิดขึ้นไป การเรียนรู้ประเภทความคิดรวบยอดเป็นการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ต้องอาศัยทักษะความสามารถในการมองเห็นร่วมกันของสิ่งเร้าทั้งหลาย นอกจากนี้ Piaget (1920, p.120) ได้กล่าวถึง ทักษะการคิดแก้ปัญหาตามทฤษฎีทางด้านพัฒนาการว่าจะเริ่มมีการพัฒนาตั้งแต่ว่าขึ้นที่ 3 คือ Stage of Concrete Operation เด็กที่มีอายุ 7-10 ปี จะเริ่มคิดแก้ปัญหาแบบง่ายภายในขอบเขตจำกัด ต่อมาในระดับพัฒนาการขั้นที่ 4 คือ Stage of Formal Operation เด็กมีอายุระหว่าง 11-12 ปี จะคิดหาเหตุผลที่สูงขึ้น และคิดแก้ปัญหาซับซ้อนได้ สามารถเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมชนิดซับซ้อนได้ สอดคล้อง Good (1973, p. 518) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหา ว่าเป็นแบบแผนหรือวิธีการดำเนินการซึ่งอยู่ในสภาวะที่มีความยากลำบาก ยุ่งยากหรืออยู่ในสภาวะที่พยายามตรวจข้อมูลที่หามาได้ มีความเกี่ยวข้องกับปัญหามีการตั้งสมมติฐาน และมีการตรวจสอบสมมติฐานนั้นว่าเป็นจริงหรือไม่ และBourn, Ekstrand and Dominoski (1971) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาว่า เป็นการใช้ประสบการณ์เดิมจากการเรียนรู้ จัดลำดับความคิดของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมาย นอกจากนี้ สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554, หน้า 104) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาว่า เป็นการนำประสบการณ์เดิมที่เกิดจากการเรียนรู้มาเป็นพื้นฐานการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่หรือปัญหาใหม่โดยมีขั้นตอนหรือกระบวนการแก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ (2551, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาว่า หมายถึงความสามารถทางสมองในการจัดสภาวะความไม่สมดุลที่เกิดขึ้นโดยพยายามปรับตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืน กลับเข้าสู่ภาวะสมดุลหรือภาวะที่เราคาดหวัง และสำนักงานเลขาธิการการศึกษา (2550) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาว่า เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนของสมองที่ต้องอาศัยสติปัญญา ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจความคิด การรับรู้ ความชำนาญ รูปแบบพฤติกรรมต่างๆ ประสบการณ์เดิมทั้งจากทางตรง (มีผู้อบรมสั่งสอน) และทางอ้อม (เรียนรู้ด้วยตนเอง) มโนคติ กฎเกณฑ์ ข้อสรุป การพิจารณา การสังเกต และการใช้กลยุทธ์ทางปัญญาที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความรู้ความเข้าใจต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผลและจินตนาการ เพื่อหาแนวทางปฏิบัติให้ปัญหานั้นหมดสิ้นไป บรรลุจุดมุ่งหมายและการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ นอกจากนี้ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาว่า เป็นกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างพินิจพิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นสำคัญที่คอยก่อควมสร้างควมรำคาญ สร้างความยุ่งยากสับสนและพยายามหาทางที่คลี่คลายสิ่งเหล่านั้นให้หมดไป

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปความหมายของทักษะการคิดแก้ปัญหาได้ว่า เป็นความสามารถทางสมอง สติปัญญา ทักษะ รูปแบบพฤติกรรม การนำประสบการณ์เดิมที่เกิดจากการ

เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมมาเป็นพื้นฐานการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่หรือปัญหาใหม่โดยมีขั้นตอนหรือกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างพินิจพิเคราะห์เพื่อพยายามแก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

4.2 องค์ประกอบของทักษะการคิดแก้ปัญหา

Stolberg (1956, p. 228) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นและวิธีการคิดแก้ปัญหานั้น แต่ละคนย่อมมีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ การคิดแก้ปัญหาจึงไม่เหมือนกัน การคิดแก้ปัญหาไม่มีขั้นตอนที่แน่นอน และไม่เป็นไปตามลำดับ อาจสลับก่อนหลังหรือบางขั้นตอนก็ไม่มี การคิดแก้ปัญหาขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล 2) วุฒิภาวะทางสมอง 3) สภาพการณ์ที่แตกต่างกัน และ 4) กิจกรรมและความสนใจของแต่ละคนที่มีต่อปัญหานั้น นอกจากนี้ Morgan (1978, pp. 154-155) กล่าวไว้ว่า วิธีการคิดแก้ปัญหาของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกัน ทำให้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกันด้วย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้ 1) สติปัญญา (Intelligence) ผู้มีสติปัญญาดี สามารถคิดแก้ปัญหาได้ดี 2) แรงจูงใจ (Motivation) ในการทำให้เกิดแนวทางในการคิดแก้ปัญหา 3) ความพร้อม (Readiness) ในการที่จะแก้ปัญหาใหม่ๆ โดยทันทีทันใด จากประสบการณ์ที่มีมาก่อน และ 4) การเลือกวิธีแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (Functional Fixedness)

จากการศึกษาองค์ประกอบทักษะการแก้ปัญหา สรุปได้ว่า ทักษะการคิดแก้ปัญหาของแต่ละบุคคลนั้น มีความแตกต่างกันมากน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้าน สติปัญญา วุฒิทางสมอง ประสบการณ์แต่ละบุคคล สภาพการณ์ทางแตกต่างกัน ความสนใจ แรงจูงใจ ความพร้อมและการเลือกตัดสินใจของบุคคลในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

4.3 ขั้นตอนทักษะการคิดแก้ปัญหา

สุวิทย์ มูลคำ (2551) ได้กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการคิดแก้ปัญหาเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา เป็นการทบทวนปัญหาที่พบเพื่อทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ในประเด็นต่างๆ รวมทั้งการกำหนดขอบเขตของปัญหา ขั้นที่ 2 ตั้งสมมุติฐานหรือหาสาเหตุของปัญหา เป็นการคาดคะเนคำตอบของปัญหาโดยใช้ความรู้และประสบการณ์ช่วยในการคาดคะเน รวมทั้งการพิจารณาสาเหตุของปัญหาว่ามาจากสาเหตุอะไร หรือจะมีวิธีการแก้ปัญหาได้โดยวิธีใดบ้าง ซึ่งควรจะต้องตั้งสมมุติฐานไว้หลายๆ อย่าง ขั้นที่ 3 วางแผนแก้ปัญหา เป็นการคิดหาวิธีการ เทคนิคเพื่อแก้ปัญหา และกำหนดขั้นตอนย่อยของการแก้ปัญหาไว้อย่างเหมาะสม ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ ซึ่งขั้นนี้จะเป็นขั้นของการทดลองและลงมือแก้ปัญหาด้วย ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมุติฐาน เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ วินิจฉัยว่ามีความถูกต้องเที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด และทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และขั้นที่ 6

สรุปผล เป็นการประเมินผลวิธีการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ผลดีที่สุด โดยอาจสรุปในรูปของหลักการที่จะนำไปอธิบายเป็นคำตอบตลอดจนนำความรู้ไปใช้

Bloom (1956, อ้างถึงใน สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2551, หน้า 107-111) ได้เสนอขั้นตอนในทักษะการคิดแก้ปัญหาไว้หลายวิธี ดังนี้ ขั้นที่ 1 เมื่อผู้เรียนได้พบปัญหา ผู้เรียนจะคิดค้นหาสิ่งที่เคยพบเห็นที่เกี่ยวกับปัญหา ขั้นที่ 2 ผู้เรียนจะใช้ผลจากขั้นที่ 1 มาสร้างรูปแบบของปัญหาขึ้นมาใหม่ ขั้นที่ 3 จำแนกแยกแยะปัญหา ขั้นที่ 4 การเลือกใช้ทฤษฎี หลักการ ความคิด และวิธีการที่เหมาะสมกับปัญหา ขั้นที่ 5 การสรุปของวิธีการแก้ปัญหา และขั้นที่ 6 ผลที่ได้จากการแก้ปัญหา ความสามารถทางสมองที่นำมาใช้คิดแก้ปัญหา ในขั้นที่ 1-4 เป็นส่วนของการนำไปใช้ ในขั้นที่ 5-6 เป็นส่วนของความเข้าใจ ความรู้ ความจำ ถือว่าเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการคิดแก้ปัญหา ส่วนความสามารถในการวิเคราะห์เป็นความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอยู่ในขั้นที่ 3

Polya (1957, อ้างถึงใน สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2551, หน้า 107-111) ได้เสนอขั้นตอนของทักษะการคิดแก้ปัญหา ดังนี้ ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจในปัญหา ว่าโจทย์ให้ข้อมูลอะไร ถามอะไร ขั้นที่ 2 การแยกปัญหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา และวางแผนว่าจะใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 การลงมือทำตามแผน รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาและขั้นที่ 4 การตรวจสอบวิธีการและคำตอบ เพื่อให้แน่ใจว่าปัญหาถูกต้อง

Bruner (1966, อ้างถึงใน สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2551, หน้า 107-111) ได้อธิบายขั้นตอน ๆ ในการคิดแก้ปัญหา ดังนี้ ขั้นที่ 1 รู้จักปัญหา รับรู้สิ่งเร้าที่กำลังเผชิญ ขั้นที่ 2 แสวงหาเค้าเงื่อน หรือระลึกถึงประสบการณ์เดิม ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความถูกต้อง จัดประเภทหรือแยกโครงสร้างเนื้อหา และขั้นที่ 4 การตัดสินใจตอบสนองที่สอดคล้องกับปัญหา

Dewey (1971, อ้างถึงใน สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2551, หน้า 107-111) ได้เสนอขั้นตอนทักษะการคิดแก้ปัญหา ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) หมายถึง การรับรู้และเข้าใจปัญหาว่า ปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์นั้น คืออะไร 2) ขั้นวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) เป็นการพิจารณา ระบุ แยกแยะลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น ระดับความยากง่ายที่จะแก้ปัญหา โดยพิจารณาจาก 2.1) มีตัวแปรหรือองค์ประกอบอะไรบ้าง 2.2) มีอะไรบ้างที่ทำให้เกิดปัญหา 2.3) ขจัดการมองปัญหาในวงกว้าง มองเฉพาะสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหา 2.4) รู้จักตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา และ 2.5) พยายามดูเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 3) ขั้นนำเสนอแนวทางแก้ปัญหา (Production) หมายถึง การหาวิธีการให้ตรงกับสาเหตุ แล้วออกมาในรูปของวิธีการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา เพื่อการตั้งสมมุติฐาน 4) ขั้นตรวจสอบผล (Verification) หมายถึง การเสนอเกณฑ์เพื่อการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ถ้าผลที่ได้รับไม่ถูกต้อง ก็เสนอวิธีแก้ปัญหาใหม่จนกว่าจะได้วิธีการที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุด และ 5) ขั้นการนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication)

หมายถึง การนำวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในโอกาสข้างหน้า เมื่อพบกับเหตุการณ์คล้ายกับปัญหาที่เคยพบมาแล้ว

Guilford (1971) ได้กล่าวถึงขั้นตอนทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

- 1) เตรียมการ หมายถึง การตั้งปัญหาหรือค้นพบปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์
- 2) การวิเคราะห์ปัญหา หมายถึง การพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่เป็นสาเหตุของปัญหา
- 3) การเสนอแนวทางแก้ปัญหา หมายถึง การหาวิธีทางแก้ปัญหาที่ตรงกับสาเหตุของปัญหา และแสดงออกมาในรูปของวิธีการแก้ปัญหา และ
- 4) การตรวจสอบผล หมายถึง การเสนอเกณฑ์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการเสนอวิธีแก้ปัญหา ถ้าพบว่าผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่ได้ผลที่ถูกต้อง ก็ต้องมีวิธีการนำเสนอใหม่จนกว่าจะได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง

Weir (1974, p. 18) ได้กล่าวถึงขั้นตอนทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาไว้ 4 ขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยนำแนวคิดนี้ มาเป็นแนวทางหลักในการวิจัย ดังนี้

- 1) การกำหนดปัญหา หมายถึง การบอกหรืออธิบายสภาพปัญหาจากสถานการณ์
- 2) การวิเคราะห์ปัญหา หมายถึง การระบุสาเหตุของปัญหา โดยการแยกแยะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหา
- 3) การเสนอวิธีการแก้ปัญหา หมายถึง การบอกวิธีการที่เหมาะสม สำหรับการนำผลที่เกิดขึ้นมาใช้แก้ปัญหาที่มาจากวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และ
- 4) การวิเคราะห์ผลจากการแก้ปัญหา หมายถึง การบอกหรืออธิบายผลที่เกิดขึ้นจากวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งไม่เพียงแต่ขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหาเท่านั้น ยังได้ให้หลักการแก้ปัญหา (Perception for Problem Solution) 6 ข้อ เพื่อที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาไปในทิศทางที่ถูกต้อง

หลักการข้อที่ 1 เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ว่า ปัญหาคืออะไร ทบทวนสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหลายๆ ครั้งจนกระทั่งได้รูปแบบที่ครอบคลุมเรื่องทั้งหมด ต่อไปคือการแยกแยะปัญหาที่แท้จริงจากสิ่งที่เห็นได้ง่าย จากนั้นให้โยงปัญหาที่ใกล้ๆ ตัวเข้ากับปัญหาทั้งหมด บางครั้งอาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่แฝงอยู่ในปัญหา หลักการข้อนี้ คือ การหาความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ย่อย ๆ ต่าง ๆ และความเหมาะสมในกลุ่มของเหตุการณ์นั้น หลักการข้อที่ 2 การตัดสินใจในการนิยามปัญหา (Suspend Judgement) หลักการข้อนี้จะช่วยคลี่คลายข้อสงสัยที่ติดอยู่ในใจ ลักษณะของปัญหาส่วนใหญ่ คือ เรื่องของการให้ความหมายของคำ (Semantic) บ่อยครั้งที่ใช้เวลามากกว่าครึ่งหนึ่งของการแก้ปัญหา คือการให้ความหมายที่คำนึงถึงความเหมาะสมของข้อความมากกว่าความเป็นจริง ซึ่งสามารถหลีกเลี่ยงปัญหานี้ได้ โดยการสร้างนิสัยของการระมัดระวังการนิยามความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หลักการข้อที่ 3 การเรียบเรียงเหตุการณ์ต่างๆ ของปัญหา ผู้ศึกษาอาจพบว่ามีความยุ่งยากในการตัดสินใจในความสัมพันธ์ของปัญหา เช่น ปัญหา B และ C ว่าอะไรสูงกว่ากันเมื่อได้รับข้อมูลดังกล่าวว่า A สั้นกว่า B และ A สูงกว่า C จะเห็นว่าความยุ่งยากจะเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้นหากนำปัญหานั้น ๆ มาจัดให้อยู่ในรูปแบบของตรรกศาสตร์ เทียบได้กับ B สูงกว่า A และ A สูงกว่า C หลักการข้อที่ 4 ถ้าพบว่าไม่มีทางหาคำตอบจากวิธีเดิม ให้หาวิธีใหม่โดยการไต่ตรองหาทางที่เป็นไปได้ และกำหนดตัวเลือกจากหนทางที่เป็นส่วนใหญ่ ๆ ของปัญหาทั้งหมด ถ้ามีตัวเลือกมากก็จะสามารถ

หาหนทางแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้นได้ หลักการข้อที่ 5 ให้อภัยตัวเองเมื่อติดขัดหรือพบอุปสรรค เวียร์ (Weir) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการแก้ปัญหาบ่อยครั้งปัญหาวิ่งเข้ามาหาเขาโดยที่เขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เลย ความคิดใหม่อาจเกิดขึ้นในขณะที่กำลังอาบน้ำและโกนหนวดในตอนเช้า ชาวอังกฤษเคยบอกเขาว่าเรามักพูดคุยกันเสมอในเรื่อง 3 Bs ได้แก่ Bus, Bath และ Bed ซึ่งเป็นสถานที่ที่เราจะค้นพบสิ่งที่ยิ่งใหญ่ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ก็ได้ หลักการข้อที่ 6 ปรึกษาปัญหากับผู้อื่น ควรมีการอภิปรายกับคนอื่น ๆ จะทำให้เกิดแนวคิดต่าง ๆ ที่อาจมองข้ามไป การอภิปรายปัญหาตลอดจนวิธีการต่างๆ จะช่วยในการแก้ปัญหาได้สำเร็จเป็นอย่างมากโดยทั่วไปหลักการเหล่านี้สามารถลดลงให้เหลือเพียง 2 ประการ คือ พิจารณาก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ และทดลองด้วยวิธีการอื่นๆ ถ้าพบว่ากำลังอยู่ในอุปสรรคที่ยังแก้ไขไม่ได้ เพื่อปรับปรุงแนวทางการแก้ปัญหา ควรเปิดใจให้กว้างยอมรับความคิดใหม่ ๆ อย่าเสียเวลากับการทำอะไรซ้ำๆ เมื่อสิ่งเหล่านั้นมองไม่เห็นความสำเร็จ

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย นำขั้นตอนทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของเวียร์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) ตั้งปัญหา คือ บอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนด 2) ชั้นวิเคราะห์ปัญหา คือ ความสามารถบอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของสถานการณ์ปัญหา 3) ชั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และ 4) ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ คือ ความสามารถในการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหา

4.4 แนวทางการส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา

สุวิทย์ มูลคำ (2551) ได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา เกี่ยวกับบทบาทของครูผู้สอนไว้ดังนี้ 1) การคัดเลือกปัญหา ปัญหาที่จะนำมาให้ผู้เรียนศึกษานั้นควรเป็นปัญหาใกล้ตัว น่าสนใจท้าทายความเหมาะสมกับวัย และเป็นประโยชน์กับผู้เรียน เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น 2) การสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของปัญหา ผู้สอนจะต้องกระตุ้นหรือชี้แนะให้ผู้เรียนคิดตระหนักในปัญหา และมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่จะเรียนรู้ โดยอาจใช้เทคนิคการถามคำถาม การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง เป็นต้น 3) การเตรียมเนื้อหาและแหล่งเรียนรู้ ผู้สอนควรเตรียมเนื้อหาและแหล่งค้นคว้าหาความรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้พร้อม รวมทั้งการกำหนดสถานการณ์อย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสนำประสบการณ์เก่ามาใช้แก้ปัญหา 4) สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ผู้สอนควรเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ให้เวลาให้อิสระแก่ผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้า ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเต็มที่ และ 5) การดูแลช่วยเหลือ ครูผู้สอนควรช่วยทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน คอยดูแลช่วยเหลือควบคุมให้การคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มให้ดำเนินไปด้วยดี รวมทั้งส่งเสริมให้มีกำลังใจในการคิดแก้ปัญหา

ภาวินี บุญธิมา (2553) จะให้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีในการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา ดังนี้ 1) ครูที่ดีควรเป็นครูที่กระตุ้นให้เด็กมองเห็นปัญหา ขบคิดวิธีแก้ปัญหาในรูปแบบที่สร้างสรรค์ไม่ใช่คำตอบเดียวตายตัว 2) การคิดของครูเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีลักษณะที่ขบคิดสร้างสรรค์ 3) เป็นคนที่มีการเตรียมปัญหาให้นักเรียนได้ฝึกฝนอยู่เป็นประจำ 4) เป็นคนที่รู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ 5) เป็นผู้รู้ขีดความสามารถของนักเรียน และ 6) เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ศรัทธาต่องานของตน

จากการศึกษา ผู้วิจัยสรุปแนวทางการส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา ว่าครูผู้สอน จะต้องรู้จักการคัดเลือกปัญหา ที่ท้าทายและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน สร้างความตระหนัก กระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นปัญหา และเห็นคุณค่าในการแก้ปัญหา โดยครูผู้สอนมีลักษณะที่ขบคิดสร้างสรรค์ สร้างความเชื่อมั่น ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ และรู้ความสามารถของนักเรียน โดยช่วยให้ทบทวนความรู้เดิม ดูแลช่วยเหลือให้เกิดการคิดแก้ปัญหา และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ดี เปิดโอกาสให้ศึกษาค้นคว้า และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางการแก้ปัญหา

5. เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

5.1 ความหมายของเจตคติ

เจตคติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Aptus แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสมและตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อ่านว่า “เจ-ตะ-คะ-ติ” หมายถึง ท่าที ความรู้สึก แนวความคิดของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ได้มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาที่สำคัญได้ให้ความหมายของเจตคติ ดังเช่น Good (1973, p. 48) ให้คำจำกัดความของเจตคติไว้ว่า เจตคติ คือความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ เช่น รัก เกลียด หรือกลัว หรือไม่พอใจมากน้อยเพียงใดต่อสิ่งนั้น สอดคล้องกับ ชีระวุฒิ เอกะกุล (2542, หน้า 3) ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกทางจิตใจที่มีต่อสิ่งเร้าหนึ่งในทางสังคม รวมทั้งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าหรือเกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง นอกจากนี้ แสงเดือน ทวีสิน (2545, หน้า 67) ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวอาจเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ สภาพการณ์ เหตุการณ์ เป็นต้น เมื่อเกิดความรู้สึก บุคคลนั้นจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อมีปฏิกิริยาโต้ไปในทิศทางใดทางหนึ่งตามความรู้สึกของตนเอง

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าทัศนคติหมายถึงสภาพจิตใจของบุคคล ซึ่งถูกกำหนดโดยอิทธิพลต่างๆ ของสังคม ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้และอารมณ์ ทัศนคติมีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าบุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ อย่างไร ซึ่งอาจสะท้อนออกมาใน

รูปแบบการแสดงออกถึงการเห็นด้วย ความเห็นชอบ หรือความพึงพอใจ ตลอดจนการแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วย หรือความไม่พอใจ

5.2 ลักษณะของเจตคติ

Shaw and Write (1967 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 57-58) ได้สรุปลักษณะของเจตคติ ดังนี้ 1) เจตคติขึ้นอยู่กับการประเมินมโนภาพของเจตคติ แล้วเกิดเป็นพฤติกรรมแรงจูงใจเจตคติเป็นเพียงความรู้สึกโน้มเอียงจากการประเมินยังไม่ใช่พฤติกรรม ตัวเจตคติเองไม่ใช่แรงจูงใจแต่เป็นตัวการทำให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม แต่ถ้าแสดงออกเป็นพฤติกรรมแล้วจะเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ Positive Approach เช่น ความเป็นเพื่อน ความรัก ฯลฯ Negative Approach เช่น การโจมตี ตำว่า ต่อสู้ ฯลฯ Negative Avoidance เช่น ความกลัว ความเกลียด ฯลฯ และ Positive Avoidance เช่น การอยู่เงียบ ๆ คนเดียวเมื่อเป็นทุกข์ เป็นต้น 2) เจตคติเปลี่ยนแปรความเข้มข้นตามทิศทาง ตั้งแต่บวกจนถึงลบ นั่นคือ เป็นการแสดงความรู้สึกว่าไปทางบวกมากหรือน้อย ไปทางลบมากหรือน้อย ความเข้มข้นศูนย์คือ ไม่มีความรู้สึก หรือเป็นกลางระหว่างบวกกับลบ แต่จุดที่เป็นกลางนั้นเป็นปัญหาต่อการแปลผล 3) เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่ามีมาเองแต่กำเนิด เจตคติเกิดจากการเรียนรู้สิ่งที่มีปฏิสัมพันธ์รอบตัว ซึ่งเป็นเป้าเจตคติทั้งหลาย ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าก็จะเกิดเจตคติทางดีถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นไม่มีคุณค่าก็จะเกิดเจตคติไม่ดี สิ่งใดเราไม่เคยรู้จักไม่เคยเรียนรู้เลยจะไม่เกิดเจตคติ เพราะไม่ได้ศึกษารายละเอียดของสิ่งนั้น การเรียนรู้เป้าเจตคติอาจผ่านตัวจริงหรือผ่านสื่อทั้งหลายที่มีต่อเป้าเจตคติตัวจริงก็ได้ สามารถเกิดเจตคติขึ้นได้ 4) เจตคติขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติหรือกลุ่มสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง สิ่งเร้าทั้งหลายอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถาบัน มโนภาพ อุดมการณ์ อาชีพหรือสิ่งอื่น ๆ ก็ได้ เจตคติจะมีลักษณะอย่างไรจึงขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติ ที่ได้สัมผัสเรียนรู้มากน้อยแตกต่างกันเป็นสำคัญ เป้าเจตคติที่มีลักษณะเป็นกลุ่มใกล้เคียงกัน จะมีเจตคติแตกต่างจากเป้าเจตคติที่มีลักษณะของกลุ่มแตกต่างกันมาก 5) เจตคติมีค่าสหสัมพันธ์ภายในเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่ม นั่นคือ กลุ่มที่มีลักษณะเดียวกัน เจตคติจะมีความสัมพันธ์กันสูง กลุ่มที่มีลักษณะต่างกัน เจตคติจะมีความสัมพันธ์กันต่ำแสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีเจตคติต่อสิ่งเดียวกันย่อมมีความสัมพันธ์กัน และ 6) เจตคติมีลักษณะมั่นคงและทนทานเปลี่ยนแปลงยาก นั่นคือการเปลี่ยนแปลงจะช้าและทำได้ยาก

5.3 องค์ประกอบของเจตคติ

Triandis (1971) ได้เสนอองค์ประกอบของเจตคติ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านสติปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง องค์ประกอบด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิดและความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อเป้าเจตคติ 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดี ไม่ดี ที่บุคคลมีต่อเป้าเจตคติ และ 3) องค์ประกอบด้าน

พฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง ความพร้อมหรือแนวโน้มที่บุคคลจะปฏิบัติต่อเป้าหมายของเจตคติ

5.4 ประเภทของเจตคติ

แสงเดือน ทวีสิน (2545, หน้า 68) ได้แบ่งประเภทของเจตคติไว้ 2 ประเภท ดังนี้ 1) เจตคติทางบวก (Positive Attitude) คือ ความรู้สึกที่ดี ที่ชอบ ที่อยากมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และ 2) เจตคติทางลบ (Negative Attitude) คือ ความรู้สึกที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่อยากมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

5.5 วิธีส่งเสริมให้เกิดเจตคติ

Allport (1976, p.159) และ Shrigley (1983, p.427) ได้กล่าวถึงการเกิดเจตคติว่า เจตคติไม่ได้มีติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เจตคติได้มาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล การก่อรูปแบบของเจตคติเกิดจากสาเหตุ ดังนี้ 1) รู้และความเชื่อ การเกิดความรู้หรือความเชื่อนั้นเป็นกระบวนการจัดระเบียบข้อมูลของสิ่งที่เรารู้และเรียนรู้ให้เข้ากันเป็นหมู่พวก เรื่องที่คล้ายคลึงกันก็จัดไว้เป็นประเภทเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการจดจำ และสามารถนำไปแก้ปัญหาอื่นต่อไปได้ 2) ความรู้สึก การเกิดความรู้สึกประกอบความรู้ความเชื่อนั้น จำแนกเป็น 2 ทิศทางคือ ทางบวก (ชอบ พอใจ ประทับใจ) หรือทางลบ (รังเกียจ ไม่พอใจ ไม่ประทับใจ) 3) ประสบการณ์ที่ได้รับมาจากเดิม แต่มีความรุนแรงในด้านดีหรือไม่ดี เช่น บุคคลที่ทำให้เกลียดมากมีลักษณะอย่างไร ก็มีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุคคลที่มีรูปร่างลักษณะเช่นนั้นด้วย และ 4) การเลียนแบบ การถ่ายทอดเจตคติของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบเจตคติของคนอื่นที่ตนพอใจ เช่น พ่อ-แม่ ครู พี่น้อง และบุคคลอื่นๆ

ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอน วิธีการส่งเสริมมีหลายวิธี อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537, หน้า 64-65) ได้สรุปไว้ดังนี้ 1) ให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน โดยวิธีการอธิบายหรือจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนนำไปพิจารณาไตร่ตรอง จนเกิดการยอมรับเจตคตินั้น 2) ชักจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับโดยการให้คำแนะนำ บอกเล่าหรือให้ความรู้เพิ่มเติมจากที่ผู้เรียนเคยรู้มา อาจใช้ชมภาพยนตร์หรือฟังปาฐกถา เมื่อผู้เรียนเห็นประโยชน์และความสำคัญก็จะยอมรับเจตคตินั้น 3) จัดกิจกรรมที่เร้าใจให้เกิดการยอมรับ เช่น การใช้ชมภาพยนตร์ ดุละครหรือดูรูปภาพ 4) ให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ผู้เรียนได้พบ ได้สัมผัสด้วยตนเองย่อมเปลี่ยนเจตคติหรือยอมรับเจตคติใหม่ได้ 5) สร้างความประทับใจแก่ผู้เรียน และ 6) การอ่านหนังสือจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติได้บ้าง เพราะผู้อ่านมักจะนำตนเองเข้าไปสวมบทบาทตัวเอกในเรื่อง ทำให้คล้อยตามแนวความคิดต่าง ๆ ถ้าผู้สอนจัดหนังสือที่ดีให้อ่านผู้เรียนย่อมได้เจตคติที่ต้องการ

5.6 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

แสงเดือน ทวีสิน (2545, หน้า 71) ได้กล่าวถึงหลักที่สามารถเปลี่ยนเจตคติของคนโดยอาศัยหลัก ดังนี้ 1) สร้างตัวเลียนแบบ (Identification Figure) ที่เหมาะสมให้กับผู้ที่เราต้องการจะเปลี่ยนเจตคติ ลักษณะที่สำคัญของตัวเลียนแบบ เช่น 1.1) ต้องเป็นบุคคลที่ผู้นั้นสามารถฟังฟังอาศัยได้ 1.2) ต้องเป็นบุคคลที่สำคัญในชีวิตของผู้อื่น 1.3) ต้องเป็นบุคคลที่ผู้นั้นยกย่อง เชื่อถือ 2) ใช้วิธีการพูดหรือการสื่อสาร (Communication) เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคตินั้น มี 2 วิธี คือ 2.1) การพูดโดยใช้เหตุผล (Logical Argument) 2.2) การพูดเร้าอารมณ์ (Emotional Appeal) และ 3) ใช้วิธีการจัดสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติไปในแนวทางที่ต้องการ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรม การเล่นบทบาทสมมติ เป็นต้น

5.7 เครื่องมือการวัดเจตคติ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 60) ได้กล่าวว่า เจตคติเป็นมโนภาพ (Concept) ที่วัดได้ยาก เครื่องมือการวัดจึงมีหลายรูปแบบ แล้วแต่สถานการณ์ที่ต้องการวัดเครื่องมือที่นิยมใช้กันมีอยู่ 5 ชนิด คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การรายงานตนเอง เทคนิคจินตนาการ การวัดทางสรีระภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือการรายงานตนเอง โดยใช้แบบสอบถามวัดเจตคติตามแนวการสร้างของลิเกิร์ต (Likert, n.d. อ้างถึงใน แสงเดือน ทวีสิน, 2545, หน้า 72) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้สึก และความเชื่อของบุคคลทั้งทางบวกและทางลบ แล้วให้ผู้ตอบเลือกจาก 5 ตัวเลือก โดยกำหนดเป็นคะแนน ดังนี้

ทางด้านบวก กำหนดเป็นคะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ เฉย ๆ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน

ทางด้านลบ กำหนดเป็นคะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน
เห็นด้วย	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ เฉย ๆ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามของลิเกิร์ต

1. พิจารณาให้ชัดเจนว่าจะวัดเจตคติเรื่องอะไร โดยกำหนดขอบเขต ความหมายของเจตคตินั้นอย่างแน่นอนชัดเจน เช่น ต้องการวัดเจตคติของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมต่อการฝึกงาน ก็ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า ฝึกงานทางด้านใด ที่ไหน ระดับใด

2. เมื่อกำหนดความหมายและขอบเขตของสิ่งที่จะวัดอย่างแน่นอนแล้วก็สร้างข้อความในแต่ละเรื่องขึ้นมา

2.1 ข้อความควรจะไม่ใช่ข้อเท็จจริง หรือเป็นความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ต้องเป็นความรู้สึกหรือความเชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2.2 ข้อความที่ใช้วัด ควรจะประกอบด้วยข้อความทั้งทางด้านบวกและลบควบคู่กันไป ไม่ควรมีด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

2.3 ข้อความนั้น ๆ จะต้องอ่านเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน กำกวม

3. ทำการทดสอบก่อนใช้ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายกับประชากรที่เราจะศึกษาจริง เพื่อทำการวิเคราะห์ว่าข้อความที่เราสร้างนั้นสามารถวัดได้ตรงตามที่ต้องการ

4. การแปลความคะแนนที่ได้ จะดูจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม วิธีที่ใช้ได้ดีในกรณีที่ต้องการเปรียบเทียบเจตคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดระหว่างกลุ่ม หรือในกลุ่มเดียวกันก็ได้

สรุปได้ว่า การวัดเจตคตินั้น เป็นการวัดความรู้สึกนึกคิดของบุคคล สามารถวัดได้ ทั้งเจตคติทางบวกและเจตคติทางลบ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แล้วให้ผู้เลือกตอบ เลือกจาก 5 ตัวเลือก ตามรูปแบบของลิเกิร์ต หากเป็นข้อความทางบวก มีเกณฑ์ ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5 คะแนน) เห็นด้วย (4 คะแนน) ไม่แน่ใจ (3 คะแนน) ไม่เห็นด้วย (2 คะแนน) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1 คะแนน) ส่วนทางลบ หากเป็นข้อความทางลบ มีเกณฑ์ ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1 คะแนน) เห็นด้วย (2 คะแนน) ไม่แน่ใจ (3 คะแนน) ไม่เห็นด้วย (4 คะแนน) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5 คะแนน) เพื่อใช้วัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังจากการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Francis et al. (2012) ได้นำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาใช้ในวิชาเกษตรศาสตร์เชิงนิเวศวิทยา (Agroecology) ให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่านักศึกษาสามารถนำความรู้และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ การประเมินผลผลิตทางการเกษตรเศรษฐกิจสภาพแวดล้อม และมีติทางสังคม มาประยุกต์ใช้ในการจัดระบบการเกษตรทั้งหมดในไร่หรือทุ่งปศุสัตว์ที่นักศึกษาได้ศึกษาเชิงปฏิบัติการ

Valanne et al. (2017) ได้นำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาใช้ ในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน พบว่านักเรียนมีพัฒนาการในทักษะ การอ่านภาษาอังกฤษ สูงขึ้นร้อยละ 30 และอยู่ระดับที่สูงกว่านักเรียนในวัยเดียวกัน ทั้งนี้เป็นผล มาจากแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่มากขึ้นของนักเรียนผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ความพึงพอใจของผู้ปกครองและการร่วมมือกันของ คณะครูเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายให้กับนักเรียน

Islakhiyah, et al. (2018) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) ในหัวข้อ เรื่องแสง กลุ่มเป้าหมายของการศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นปีที่ 8 ในโรงเรียนมัธยม 3 แห่งในประเทศอินโดนีเซีย รวมทั้งสิ้น 28 คน การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการทดสอบ การสัมภาษณ์ และการสังเกต โดยมีการวิเคราะห์ผลการเรียนก่อนและหลังการเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย ค่าเฉลี่ยคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียนอยู่ที่ 1.39 และเพิ่มขึ้นเป็น 3.6 หลังการเรียน ค่าเฉลี่ย N-gain อยู่ที่ 0.40 ซึ่งสะท้อนถึงพัฒนาการด้านการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

หัตสนัส เฟ็งสันเทียะ และคณะ (2560) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็น ฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน สอนกุหลาบวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน และระหว่าง เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนอกจากนี้ผลการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้โดย ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนมีความแปลกใหม่ มีอิสระในการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น มีความสนุกสนาน นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความร่วมมือและกระตือรือร้นใน การเรียนเป็นอย่างดี และมีพฤติกรรมแสดงออกทาง ความคิดที่มากขึ้น

พงศธร มหาวิจิตร (2560) ได้นำแนวความคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาประยุกต์ใช้ ร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุกในรายวิชาการประถมศึกษาให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาใน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ นำมาใช้มาคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก เมื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาแล้ว นักศึกษามี พัฒนาการในทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อันประกอบไปด้วยทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการสื่อสารและการร่วมมือกัน ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มสร้างสรรค์และ ภาวะผู้นำและทักษะคิดยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวอยู่ในระดับดีมากทุกทักษะ นอกเหนือจากนี้ยังพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ เป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุก อยู่ในระดับมาก

เชษฐชาติรี นวลชา และยศวีร์ สายฟ้า (2563) ได้นำกิจกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์(Social media) ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมการสะท้อนคิดที่มีต่อพฤติกรรมความรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับประถมศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมความรู้ดิจิทัลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

อนุเบศ ทศนิยม และสุมาลี ชูกำแพง (2563) ได้นำการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ เป็นฐานมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน พบว่านักเรียนมีพัฒนาการในการคิดวิเคราะห์โดยเฉลี่ยในแต่ละวงจรอยู่ในระดับสูงขึ้นไป และความสามารถในการคิดวิเคราะห์นักเรียนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ทัศนทอง จุ้ยสวัสดิ์ และคณะ(2564) ได้นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ อยู่ที่ 71.60 ± 12.15 2. มีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ที่ 83.15 ± 12.29

กัลยา แก้วตา และวสันต์ สรรพสุข. (2565). ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) ได้รับการนำไปประยุกต์ในหลากหลายบริบทการศึกษา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแนวทางนี้ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสร้างความพึงพอใจและเจตคติที่ดีในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาหลากหลายระดับ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. แบบแผนการทดลอง
5. วิธีการดำเนินการทดลอง
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี จำนวน 5 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 175 คน ซึ่งแต่ละห้องเรียนได้จัดนักเรียนแบบคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 ห้องเรียน ละคร 35 คน รวม 70 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) โดยวิธีการจับฉลาก จาก 5 ห้องเรียน ให้ได้ 2 ห้องเรียน แล้วจับฉลากห้องเรียนกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียนกลุ่มทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และกลุ่มควบคุมใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ มีการทดสอบความรู้พื้นฐานเพื่อตรวจสอบความเท่าเทียมกันของกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1) แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2 ลักษณะ คือ

- 1.1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
- 1.2) แผนการจัดการเรียนรู้ตามปกติ

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา

4) แบบสอบถามวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

2) ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเอกสาร การจัดการเรียนรู้อะไรและมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต ซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐานที่ ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3) ศึกษาตัวชี้วัดรายปี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ระบุถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

3.1) ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี

3.2) เสนอวิธีการ ปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่น จากการละเมิดสิทธิเด็ก

3.3) เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย

3.4) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

3.5) อธิบายโครงสร้างอำนาจ หน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

3.6) ระบุบทบาทหน้าที่และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น

3.6) วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) ศึกษาสาระการเรียนรู้แกนกลาง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีสาระการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

- 4.1) สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ
- 4.2) หน้าที่ของพลเมืองดี เช่น เคารพ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย
- 4.3) คุณลักษณะของพลเมืองดี เช่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความรับผิดชอบ เสียสละ
- 4.4) เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็กในสังคมไทย
- 4.5) แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก
- 4.6) การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย
- 4.7) วัฒนธรรมไทย ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย
- 4.8) คุณค่าของวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต
- 4.9) ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.10) ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ของตน
- 4.11) การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
- 4.12) โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และการปกครองพิเศษ เช่น พัทยา กทม.
- 4.13) อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4.14) บทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น เช่นนายก อบต. นายกเทศมนตรี นายก อบจ. ผู้ว่าราชการ กทม.
- 4.15) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการสาธารณประโยชน์ในชุมชน

5) กำหนดหน่วยการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้แกนกลางรายปี แบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิเด็ก	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	จำนวน 4 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 4 ชั่วโมง

6) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดรายปีและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และเป็นไปตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ ดังนี้ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่ปรากฏการณ์ ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจ

กับสถานการณ์ ชั้นที่ 3 สืบเสาะหาความรู้ ชั้นที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้และลงข้อสรุป และชั้นที่ 5. วัดและประเมินผล โดยมีองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สารสำคัญ ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล และภาคผนวก

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านประเมินความเหมาะสม โดยแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert) ตามความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่เหมาะสมมากที่สุด	ได้คะแนนเป็น 5
ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่เหมาะสมมาก	ได้คะแนนเป็น 4
ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่เหมาะสมปานกลาง	ได้คะแนนเป็น 3
ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่เหมาะสมน้อย	ได้คะแนนเป็น 2
ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่เหมาะสมน้อยที่สุด	ได้คะแนนเป็น 1

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญนำมาวิเคราะห์การประเมินหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, หน้า 196)

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.50-5.00 หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.50-4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยของคะแนน 2.50-3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยของคะแนน 1.50-2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยของคะแนน 1.00-1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป หรือมีความเหมาะสมระดับมากขึ้นไป จึงจะถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมนำไปใช้ทดลองได้ ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ได้คะแนนความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ซึ่งแสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้นำไปใช้ในการทดลองได้

8) นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีสภาพใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความบกพร่องและแก้ไข การใช้สำนวนภาษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

9) ได้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ไปใช้ในกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1) ศึกษาทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบคำถามชนิดเลือกตอบ

2) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเอกสารมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

3) สร้างผังแบบทดสอบ (item specification) ที่แสดงรายละเอียดและแสดงน้ำหนักของแต่ละสาระการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

สาระการเรียนรู้	จำนวน (ข้อ)
1. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	12
2. สิทธิเด็ก	12
3. วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	18
4. การปกครองส่วนท้องถิ่น	18
รวม	60

4) วิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ วัฒนธรรม ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม โดยสร้างแบบทดสอบตามจำนวนข้อค่าน้ำหนักที่กำหนดไว้ในผังแบบประเมิน (Item Specification) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ 60 นาที โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ ให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบเกินกว่าหนึ่งคำตอบ เนื้อหาสาระในแบบทดสอบพิจารณาจากตัวชี้วัดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมที่สร้างขึ้น ไป

ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับตัวชี้วัด โดยใช้เกณฑ์ประเมิน ดังนี้

- +1 แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้
- 0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้
- 1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้

วัดผลประเมินผล

6) นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แล้วปรับปรุงข้อคำถาม และคำชี้แจงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

7) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้เครื่องมือ กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 35 คน เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

7.1) ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้สูตร ดังนี้

$$P = \frac{R}{N}$$

- เมื่อ P แทนค่า ค่าความยากง่าย
 R แทนค่า จำนวนคนที่ทำข้อนั้นถูก
 N แทนค่า จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นทั้งหมด

โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าความยากง่ายระหว่าง .20 - .80 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553, หน้า 209-210)

7.2) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้สูตร ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2453, หน้า 210-211)

$$D = \frac{R_U - R_L}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ	D	แทนค่า ค่าอำนาจจำแนก
	R_U	แทนค่า จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง
	R_L	แทนค่า จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มอ่อน
	N	แทนค่า จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน

โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2553, หน้า 210-211)

8) นำคะแนนการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ ค่าความยากง่าย (p) ให้อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (D) ให้ได้ค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป โดยได้ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20-0.73 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 -0.53 และนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสมคัดเลือกแบบทดสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ จำนวน 40 ข้อ

9) นำผลการทดสอบข้อมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553, หน้า 197-200)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทนค่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทนค่า จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	p	แทนค่า สัดส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่งๆ
	q	แทนค่า สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือคือ 1-p
	S_t^2	แทนค่า คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

พบว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

10) ได้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีคุณภาพ จำนวน 40 ข้อ

3.3 แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา

2) ศึกษาและวิเคราะห์ เอกสารมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการ

ดำรงชีวิตในสังคม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้เป็นแนวทางในการกำหนดสถานการณ์ในแบบทดสอบ

3) สร้างผังแบบทดสอบ (Item Specification) ที่แสดงรายละเอียดจำนวนข้อคำถามแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา ลักษณะของข้อคำถามที่ต้องการวัดตามขั้นตอนทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของ Weir (1974, pp. 16-18) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตั้งปัญหา คือ ความสามารถในการบอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนด 2) ขั้นวิเคราะห์ปัญหา คือ ความสามารถบอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด 3) ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา คือ ความสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และ 4) ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ คือ ความสามารถในการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหาว่าผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนข้อคำถามของทักษะการคิดแก้ปัญหา ที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด 4 ขั้น	จำนวน (ข้อ)
1. การตั้งปัญหา	8
2. การวิเคราะห์ปัญหา	8
3. การเสนอวิธีการแก้ปัญหา	8
4. การเสนอวิธีการแก้ปัญหา	8
รวม	32

ในแบบทดสอบประกอบด้วย 7 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์มีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ รวมทั้งหมด 32 ข้อ ตามทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด คือ

การตั้งปัญหา เป็นข้อที่ 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29

การวิเคราะห์ปัญหา เป็นข้อที่ 2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30

การเสนอวิธีการแก้ปัญหา เป็นข้อที่ 3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31

การตรวจสอบผลลัพธ์ เป็นข้อที่ 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32

4) สร้างแบบทดสอบตามจำนวนข้อคำถามที่กำหนดไว้ในผังแบบประเมิน (Item specification) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 32 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ 40 นาที โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ ให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบเกินกว่าหนึ่งคำตอบ เนื้อหาสาระใน

แบบทดสอบพิจารณาจากตัวชี้วัดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง ชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5) นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา สร้างขึ้น ไปตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับกระบวนการที่ต้องการวัด โดยใช้เกณฑ์ประเมิน ดังนี้

- +1 แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด
- 0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด
- 1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด

6) นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แล้วปรับปรุงเกี่ยวกับข้อคำถามและคำชี้แจงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

7) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้เครื่องมือ กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 35 คน เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

7.1) ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้สูตร ดังนี้

$$P = \frac{R}{N}$$

- เมื่อ P แทนค่า ค่าความยากง่าย
- R แทนค่า จำนวนคนที่ทำข้อนั้นถูก
- N แทนค่า จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นทั้งหมด

โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าความยากง่ายระหว่าง .20 - .80 (ลิ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553, หน้า 209-210)

7.2) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยใช้สูตร ดังนี้ (ลิ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2453, หน้า 210-211)

$$D = \frac{R_U - R_L}{N}$$

- เมื่อ D แทนค่า ค่าอำนาจจำแนก

- R_U แทนค่า จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง
 R_L แทนค่า จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มอ่อน
 N แทนค่า จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน

โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป (ลั้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553, หน้า 210-211)

8) นำคะแนนการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ ค่าความยากง่าย (p) ให้อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (D) ให้ได้ค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป โดยได้ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.27-0.73 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.67 และนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสม คัดเลือกแบบทดสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ จำนวน 28 ข้อ

9) นำผลการทดสอบข้อมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

- เมื่อ r_{tt} แทนค่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
 n แทนค่า จำนวนข้อของแบบทดสอบ
 p แทนค่า สัดส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่งๆ
 q แทนค่า สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือคือ $1-p$
 S_t^2 แทนค่า คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

พบว่าแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

10) ได้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหาที่มีคุณภาพ จำนวน 28 ข้อ

3.4 แบบสอบถามวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม

1) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่สร้างแบบสอบถามวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่คล้ายกัน

2) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเกี่ยวกับเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างและปรับปรุงแบบสอบถามวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3) สร้างแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดครอบคลุมลักษณะของวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการ

เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ต้องการวัด ข้อความทั้งหมดจะมีข้อความทางบวกและ ข้อความทางลบ เพื่อให้ผู้ตอบแสดงเจตคติทั้งสองด้าน จำนวน 20 ข้อ ตามวิธีของลิเกิร์ต (Likert, n.d. 1932 อ้างถึงใน แสงเดือน ทวีสิน, 2545, หน้า 72) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ โดย แบ่งการให้คะแนนแต่ละข้อเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง โดยกำหนดคะแนนเป็น 5, 4, 3, 2, 1 สำหรับข้อความทางบวก และ 1, 2, 3, 4, 5 สำหรับข้อความทางลบ

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แล้วปรับปรุงเกี่ยวกับข้อ คำถามและคำชี้แจงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5) นำแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอบึง เมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 35 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนเพื่อหาค่าความแตกต่างระหว่างคะแนน รายข้อกับคะแนนรวมของแบบสอบถาม โดยการตัด 25 % ของกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำและนำมาเปรียบเทียบ โดยใช้วิธีการแจกแจงที (t-Distribution) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553, หน้า 215-217) ดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทนค่า ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	X_H	แทนค่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	X_L	แทนค่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทนค่า คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S_L^2	แทนค่า คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	n_H	แทนค่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	n_L	แทนค่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าอำนาจจำแนกคือ 1.75 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2553, หน้า 215-217) ซึ่งได้แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีค่า t อยู่ระหว่าง 1.92-10.32 จำนวน 20 ข้อ

6) นำแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ได้คัดเลือกแล้ว มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ คอนบรัช (Conbrach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553, หน้า 200-202)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทนค่า	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทนค่า	จำนวนข้อสอบในแบบวัดเจตคติ
	S_i^2	แทนค่า	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทนค่า	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

7) ได้แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ จำนวน 20 ข้อ

4. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มทดลองจำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุมจำนวน 1 กลุ่ม ทำการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัยแบบ Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553, หน้า 249-250)

ตารางที่ 5 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อนเรียน	ทดลอง	สอบหลังเรียน
ER	T_1	X	T_2
CR	T_1	-	T_2

ความหมายของสัญลักษณ์

R	แทนการกำหนดตัวอย่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการสุ่ม (Random Assignment)
E	แทนกลุ่มทดลอง (Experimental Group)
C	แทนกลุ่มควบคุม (Control Group)
T_1	แทนการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
T_2	แทนการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)
X	แทนกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
-	แทนกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ

5. วิธีการดำเนินการทดลอง

ในการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยใช้ชั่วโมงแรกของการเรียนการสอน เป็นเวลา 1 ชั่วโมง แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

2) ดำเนินการสอน โดยผู้วิจัยทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยตนเองโดยให้กลุ่มทดลองเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติโดยมีเนื้อหา เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิเด็ก หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญา หน่วยการเรียนรู้ ที่ 4 การปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้เวลา 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 60 นาที รวม 14 ชั่วโมง

3) เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดการทดลอง ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้ชั่วโมงสุดท้าย

ของการเรียนการสอน เป็นเวลา 1 ชั่วโมง แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ตรวจสอบผล แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ คือการทดสอบค่าที่ (*t-test for Independent Samples*) (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553, หน้า 104)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบผลการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาวิเคราะห์ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3). วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นผู้วิจัยได้อาศัยคะแนนค่าเฉลี่ยโดยแปลงค่าและเปลี่ยนข้อความเจตคติในทางที่ไม่ดีให้เป็นเจตคติในทางที่ดีโดยกำหนดค่าคะแนนตามเกณฑ์ของ ลิเกิร์ต (Likert, n.d. 1932 อ้างถึงใน แสงเดือน ทวีสิน, 2545, หน้า 72) ดังนี้

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5 คะแนน	1 คะแนน
เห็นด้วย	4 คะแนน	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน	5 คะแนน

แล้วนำมาหาเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสรุปรวม แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535, หน้า 22-25)

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.51-5.00 หมายถึง มีเจตคติในทางที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.51-4.50 หมายถึง มีเจตคติในทางที่ดีอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 2.51-3.50 หมายถึง มีเจตคติในทางที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 1.51-2.50 หมายถึง มีเจตคติในทางที่ดีอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 1.00-1.50 หมายถึง มีเจตคติในทางที่ดีอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสตร์และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยใช้การทดสอบค่าที (*t-test for Independent Samples*) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสตร์และวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสตร์และวัฒนธรรม ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมใช้การทดสอบค่าที (*t-test*)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 70 คน ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

t แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาค่าคะแนนที่ (t -test)
\bar{X} แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
SD แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
p แทน	ค่าความน่าจะเป็น
* แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย แบ่งออกเป็นจำนวน 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 6 ถึงตารางที่ 8

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	SD	t	p
กลุ่มใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	35	19.00	4.75	0.68	0.946
กลุ่มปกติ	35	19.09	5.68		

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
กลุ่มใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	35	13.57	2.95	0.424	0.673
กลุ่มปกติ	35	13.25	3.24		

จากตารางที่ 7 พบว่า ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
กลุ่มใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	35	3.41	0.47	1.287	0.203
กลุ่มปกติ	35	3.56	0.51		

จากตารางที่ 8 พบว่า เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าในช่วงก่อนเรียนไม่แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการ

จัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ นั่นคือกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีคุณลักษณะต่าง ๆ เท่าเทียมกันก่อนที่จะมีการทดลอง

ตอนที่ 2 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 9 และตารางที่ 10

ตารางที่ 9 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

สาระการเรียนรู้	จำนวน (ข้อ)	กลุ่มปรากฏการณ์เป็นฐาน (n = 35)			
		ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. พลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย	8	6.34	0.51	6.58	0.46
2. สิทธิเด็ก	8	4.68	0.43	6.17	0.42
3. วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	12	4.24	0.38	8.44	0.49
4. การปกครองส่วนท้องถิ่น	12	3.74	0.56	6.24	0.43
สรุปรวม	40	19.00	4.75	27.43	4.73

จากตารางที่ 9 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (\bar{X} = 27.43, SD = 4.73 และ \bar{X} = 19.00, SD = 4.75 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ ข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกสาระการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 10 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

สาระการเรียนรู้	จำนวน (ข้อ)	กลุ่มปกติ (n = 35)			
		ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. พลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย	8	5.30	0.35	6.48	0.45
2. สิทธิเด็ก	8	5.16	0.41	7.62	0.52
3. วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	12	4.18	0.45	5.42	0.54
4. การปกครองส่วนท้องถิ่น	12	4.37	0.53	5.14	0.48
สรุปรวม	40	19.09	5.68	24.66	5.49

จากตารางที่ 10 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 24.66$, $SD = 5.49$ และ $\bar{X} = 19.09$, $SD = 5.68$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ ข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกสาระการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สรุปตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสตร์และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 27.43$, $SD = 4.73$ และ $\bar{X} = 19.00$, $SD = 4.75$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ ข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกตัวชี้วัดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนสูงสุดได้แก่ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ($\bar{X} = 6.34$, $SD = 0.51$ และ $\bar{X} = 6.58$, $SD = 0.43$) ประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนต่ำสุด คือ การปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.74$, $SD = 0.56$) และประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนต่ำสุด ได้แก่ สิทธิเด็ก ($\bar{X} = 6.17$, $SD = 0.46$) ส่วนกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 24.66$, $SD = 5.49$ และ $\bar{X} = 19.09$, $SD = 5.68$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกตัวชี้วัดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนสูงสุด ได้แก่ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ($\bar{X} = 5.30$, $SD = 0.35$) และประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงสุด ได้แก่ สิทธิเด็ก ($\bar{X} = 7.62$, $SD = 0.52$)

= 0.52) ประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนต่ำสุด คือ การวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.45$) และประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนต่ำสุด คือ การปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X} = 5.14$, $SD = 0.48$)

ตอนที่ 3 การศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 11 และ ตารางที่ 12

ตารางที่ 11 ผลการศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียน และหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

ทักษะการคิดแก้ปัญหา	จำนวน (ข้อ)	กลุ่มปรากฏการณ์เป็นฐาน (n = 35)			
		ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. การตั้งปัญหา	7	3.25	0.48	5.47	0.47
2. การวิเคราะห์ปัญหา	7	2.98	0.48	4.69	0.49
3. การเสนอวิธีการแก้ปัญหา	7	3.74	0.48	4.84	0.50
4. การตรวจสอบผลลัพธ์	7	3.60	0.50	4.91	0.52
สรุปรวม	28	13.57	2.95	19.91	2.95

จากตารางที่ 11 พบว่า ทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 19.91$, $SD = 2.95$ และ $\bar{X} = 13.57$, $SD = 2.95$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากทักษะกระบวนการข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกทักษะกระบวนการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 12 ผลการศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียน และหลังเรียน ของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

ทักษะการคิดแก้ปัญหา	จำนวน (ข้อ)	กลุ่มปกติ (n = 35)			
		ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. การตั้งปัญหา	7	3.56	0.50	5.10	0.49
2. การวิเคราะห์ปัญหา	7	3.06	0.48	4.54	0.49
3. การเสนอวิธีการแก้ปัญหา	7	3.42	0.42	4.05	0.42
4. การตรวจสอบผลลัพธ์	7	3.21	0.48	4.33	0.46
สรุปรวม	28	13.25	3.24	18.02	3.25

จากตารางที่ 12 พบว่า ทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 18.02$, $SD = 3.25$ และ $\bar{X} = 13.25$, $SD = 3.24$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากทักษะกระบวนการข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกทักษะกระบวนการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สรุปตอนที่ 3 ผลการศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 19.91$, $SD = 2.91$ และ $\bar{X} = 13.57$, $SD = 2.95$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากทักษะกระบวนการด้านต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกทักษะกระบวนการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนสูงสุด คือ การเสนอวิธีการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.74$, $SD = 0.48$) และ ประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงสุด คือ การตั้งปัญหา ($\bar{X} = 5.47$, $SD = 0.47$) ประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนต่ำสุด คือ การวิเคราะห์ปัญหา ($\bar{X} = 2.98$, $SD = 0.48$) ประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนต่ำสุด คือ การวิเคราะห์ปัญหา ($\bar{X} = 4.69$, $SD = 0.49$)

กลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 18.02$, $SD = 3.25$ และ $\bar{X} = 13.25$, $SD = 3.24$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกตัวหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนสูงสุด ได้แก่ การตั้งปัญหา ($\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.50$ และ $\bar{X} = 5.10$, $SD = 0.49$) ประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนต่ำสุด ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา คือ ($\bar{X} = 3.06$, $SD = 0.48$)

และประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนต่ำสุด คือ การเสนอวิธีการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.42$)

ตอนที่ 4 การศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 13 และ ตารางที่ 14

ตารางที่ 13 ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

รายการ	กลุ่มปรากฏการณ์เป็นฐาน ($n = 35$)					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี
1. ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	3.63	0.81	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
2. ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวที่จะแสดงความคิดเห็นเมื่อเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	3.63	0.91	มาก	4.14	0.81	มาก
3. ข้าพเจ้าชอบร่วมกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	3.86	1.26	มาก	4.69	0.53	มากที่สุด
4. ถ้าข้าพเจ้าเลือกได้จะเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	3.74	0.78	มาก	4.29	0.67	มาก
5. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่เบื่อหน่ายในการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	3.91	0.66	มาก	4.51	0.56	มากที่สุด

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มปรากฏการณ์เป็นฐาน ($n = 35$)					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี
6. ข้าพเจ้าชอบร่วมกิจกรรมอภิปราย กลุ่มและรายงานหน้าชั้นเรียนในสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.17	1.12	ปานกลาง	4.31	0.72	มาก
7. ข้าพเจ้าชอบบรรยากาศการเรียน การสอนสาระสังคมศึกษาฯ	3.83	0.89	มาก	4.71	0.57	มากที่สุด
8. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่ประหม่าหรือกลัวใน การตอบคำถามของครู สาระการ เรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.29	1.05	ปานกลาง	3.89	0.99	มาก
9. การเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาฯ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ เสียเวลาอย่างมาก	3.51	1.20	มาก	4.46	0.66	มาก
10. สื่อการเรียนการสอนสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษาฯ ได้ช่วยให้ข้าพเจ้า เรียนรู้ได้ดีขึ้น	3.34	1.03	ปานกลาง	4.46	0.61	มาก
11. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาฯ มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ต่อข้าพเจ้า	3.43	0.85	ปานกลาง	3.57	0.85	มาก
12. ข้าพเจ้าชอบเรียนสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาฯ เพราะเนื้อหาเข้าใจไม่ยาก	4.11	0.63	มาก	4.31	0.83	มาก
13. ข้าพเจ้ารู้สึกพึงพอใจครูผู้สอน ที่เปิด โอกาสให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการ เรียนการสอน	3.74	0.85	มาก	4.57	0.78	มากที่สุด

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มปรากฏการณ์เป็นฐาน (N = 35)					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี
14. สื่อการสอนที่ครูนำมาใช้ช่วยให้ ข้าพเจ้าเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ได้มากขึ้น	3.49	0.92	ปานกลาง	4.29	0.93	มาก
15. ข้าพเจ้ารู้สึกกระตือรือร้นที่จะ เรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	3.34	1.03	ปานกลาง	4.09	0.92	มาก
16. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ช่วยฝึกให้ข้าพเจ้ารู้จักคิด แก้ปัญหาได้	3.49	0.95	ปานกลาง	4.03	0.82	มาก
17. ข้าพเจ้าคิดว่าสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา มีประโยชน์ไม่น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ	3.77	0.88	มาก	3.97	0.89	มาก
18. ข้าพเจ้าชอบตอบคำถามของ ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา อยู่เสมอ	3.00	0.91	ปานกลาง	4.40	0.77	มาก
19. ข้าพเจ้าคิดว่าการประเมินผลการ เรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา มี ความชัดเจน	3.60	0.85	มาก	4.00	0.73	มาก
20. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา สอนให้ข้าพเจ้าเป็นพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตยได้	3.34	1.24	ปานกลาง	4.23	0.73	มาก
สรุปรวม	3.41	0.51	ปานกลาง	4.34	0.54	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลางและหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.54$ และ $\bar{X} = 3.41$, $SD = 0.51$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 14 ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

รายการ	กลุ่มปกติ ($n = 35$)					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี
1. ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.77	0.93	มาก	3.94	0.76	มาก
2. ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวที่จะแสดงความคิดเห็นเมื่อเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.09	0.91	ปานกลาง	3.97	1.07	มาก
3. ข้าพเจ้าชอบร่วมกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.51	1.09	มาก	4.11	0.90	มาก
4. ถ้าข้าพเจ้าเลือกได้จะเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.43	0.98	ปานกลาง	3.86	1.19	มาก
5. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่เบื่อหน่ายในการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.06	1.01	ปานกลาง	4.00	0.77	มาก

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มปกติ ($n = 35$)					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี
6. ข้าพเจ้าชอบร่วมกิจกรรมอภิปราย กลุ่มและรายงานหน้าชั้นเรียนในสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.57	1.07	มาก	3.83	0.94	มาก
7. ข้าพเจ้าชอบบรรยากาศการเรียน การสอนสาระสังคมศึกษาฯ	3.34	1.16	ปานกลาง	3.71	1.21	มาก
8. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่ประหม่าหรือกลัวใน การตอบคำถามของครู สาระการ เรียนรู้สังคมศึกษาฯ	3.34	1.04	ปานกลาง	4.09	0.98	มาก
9. การเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาฯ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ เสียเวลาอย่างมาก	2.80	1.20	ปานกลาง	3.71	1.02	มาก
10. สื่อการเรียนการสอนสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษาฯ ได้ช่วยให้ข้าพเจ้า เรียนรู้ได้ดีขึ้น	3.66	1.00	มาก	3.77	0.82	มาก
11. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาฯ มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ต่อข้าพเจ้า	3.60	1.03	มาก	3.77	0.97	มาก
12. ข้าพเจ้าชอบเรียนสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาเพราะเนื้อหาเข้าใจไม่ยาก	2.51	1.25	ปานกลาง	3.51	1.04	มาก
13. ข้าพเจ้ารู้สึกพึงพอใจครูผู้สอน ที่เปิด โอกาสให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการ เรียนการสอน	3.37	0.77	ปานกลาง	3.91	0.95	มาก

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มปกติ ($n = 35$)					
	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี	\bar{X}	SD	ระดับเจตคติ ในทางดี
14. สื่อการสอนที่ครูนำมาใช้ช่วยให้ ข้าพเจ้าเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ได้มากขึ้น	3.66	1.00	มาก	3.80	0.93	มาก
15. ข้าพเจ้ารู้สึกกระตือรือร้นที่จะ เรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	3.57	1.04	มาก	3.74	0.85	มาก
16. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ช่วยฝึกให้ข้าพเจ้ารู้จักคิด แก้ปัญหาได้	2.66	0.98	ปานกลาง	3.83	1.10	มาก
17. ข้าพเจ้าคิดว่าสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา มีประโยชน์ไม่น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ	3.23	0.94	ปานกลาง	3.49	0.94	ปานกลาง
18. ข้าพเจ้าชอบตอบคำถามของ ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา อยู่เสมอ	4.06	1.11	มาก	4.00	0.97	มาก
19. ข้าพเจ้าคิดว่าการประเมินผลการ เรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา มี ความชัดเจน	3.11	1.18	ปานกลาง	3.23	0.88	ปานกลาง
20. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา สอนให้ข้าพเจ้าเป็นพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตยได้	3.43	1.21	ปานกลาง	3.77	0.84	มาก
สรุปรวม	3.56	0.51	มาก	3.73	0.69	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.69$ และ $\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.51$ ตามลำดับ)

สรุปตอนที่ 4 ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลางและหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.54$ และ $\bar{X} = 3.41$, $SD = 0.51$ ตามลำดับ) โดยมีประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนสูงสุด คือ ข้อที่ 12 ข้าพเจ้าชอบเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาเพราะเนื้อหาเข้าใจไม่ยาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.63$) ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงสุด คือ ข้อที่ 7 ข้าพเจ้าชอบบรรยากาศการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ($\bar{X} = 4.71$, $SD = 0.57$) และประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนต่ำสุด คือ ข้อที่ 18 ข้าพเจ้าชอบตอบคำถามของครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา อยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.00$, $SD = 0.91$) ค่าเฉลี่ยหลังเรียนต่ำสุด ข้อที่ 8 ข้าพเจ้ารู้สึกไม่ประหม่าหรือกลัวในการตอบคำถามของครู สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ($\bar{X} = 3.89$, $SD = 0.99$) กลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.69$ และ $\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.51$ ตามลำดับ) โดยมีประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนสูงสุด คือ ข้อที่ 18 ข้าพเจ้าชอบตอบคำถามของครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา อยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 1.11$) ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ข้าพเจ้าชอบร่วมกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.90$) ประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนต่ำ คือ ข้อที่ 12 ข้าพเจ้าชอบเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาเพราะเนื้อหาเข้าใจไม่ยาก ($\bar{X} = 2.51$, $SD = 1.25$) ค่าเฉลี่ยหลังเรียนต่ำสุด คือ ข้อที่ 19 ข้าพเจ้าคิดว่าผลการประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษา มีความชัดเจน ($\bar{X} = 3.23$, $SD = 0.88$)

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 15 ถึงตารางที่

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i> (1-tailed)
กลุ่มปรากฏการณ์เป็นฐาน	35	27.43	4.73	2.261*	0.014
กลุ่มปกติ	35	24.66	5.49		

* $p < .05$

จากตารางที่ 15 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i> (1-tailed)
กลุ่มปรากฏการณ์เป็นฐาน	35	19.91	2.95	2.525*	0.003
กลุ่มปกติ	35	18.02	3.25		

* $p < .05$

จากตารางที่ 16 พบว่า ทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีค่าเฉลี่ยทักษะการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i> (1-tailed)
กลุ่มปรากฏการณ์เป็นฐาน	35	4.34	.54	4.105*	0.000
กลุ่มปกติ	35	3.73	.69		

* $p < .05$

จากตารางที่ 17 พบว่า เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปตอนที่ 5 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้ตามปกติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน กับกลุ่มที่เรียนโดยใช้การเรียนตามปกติ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี จำนวน 5 ห้องเรียน ซึ่งโรงเรียนได้จัดห้องเรียนแบบคละความรู้ความสามารถของนักเรียน รวมนักเรียน 170 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน ๆ ละ 35 คน รวม 70 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) จำนวน 5 ห้องเรียน จับฉลากมา 2 ห้องเรียน ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 และ 5/5 2) จากจำนวน 2 ห้องเรียน จับฉลากเป็นกลุ่มทดลอง ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และกลุ่มควบคุม ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/5 ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ มีการทดสอบความรู้พื้นฐานเพื่อตรวจสอบความเท่าเทียมกันของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ตามปกติ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต จำนวน 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับสาระการเรียนรู้ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.20-0.72 มีค่าอำนาจจำแนก (D) อยู่ระหว่าง 0.20-0.53 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 4) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา จำนวน 28 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับตัวชี้วัด (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.27-0.73 มีค่าอำนาจจำแนก (D) อยู่ระหว่าง 0.20-0.67 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 และ 5) แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับตัวชี้วัด (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกสูงข้อที่มีค่า t อยู่ระหว่าง 1.92-10.32 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนดำเนินการสอน ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยใช้ชั่วโมงแรกของการเรียนการสอน เป็นเวลา 1 ชั่วโมง แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยตนเองโดยให้กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยมีเนื้อหา เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิเด็ก หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ใช้เวลา 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 60 นาที รวม 14 ชั่วโมง เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดการทดลอง ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้ชั่วโมงสุดท้ายของการเรียนการสอน เป็นเวลา 1 ชั่วโมง แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ คือการทดสอบค่าที (*t-test for Independent Samples*)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 27.43$, $SD = 4.73$ และ $\bar{X} = 19.00$, $SD = 4.75$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ ข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกตัวหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ส่วนกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 24.66$, $SD = 5.49$ และ $\bar{X} = 19.09$, $SD = 5.68$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียน ($\bar{X} = 19.91$, $SD = 2.91$ และ $\bar{X} = 13.57$, $SD = 2.95$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัด
 ข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกกระบวนการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ส่วนกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการ
 เรียนรู้ตามปกติโดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 18.02$, $SD = 3.25$ และ $\bar{X} =$
 13.25 , $SD = 3.24$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัดข้อต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยทุกกระบวนการหลังเรียน
 สูงกว่าก่อนเรียน เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของ
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมี
 ค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 4.34$,
 $SD = 0.54$ และ $\bar{X} = 3.41$, $SD = 0.51$ ตามลำดับ) กลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ
 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลางและหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย
 สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.69$ และ $\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.51$ ตามลำดับ)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะการคิด
 แก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของ
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็น
 ฐาน มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะการคิด
 แก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สูงกว่า
 กลุ่มที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้ตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้
 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับ
 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน กับกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมตามปกติ โดยอภิปราย
 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีรายละเอียด ตามผลการวิจัย ดังต่อไปนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่
 ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ส่วน
 กลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทักษะ
 กระบวนการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
 ปรากฏการณ์เป็นฐานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ส่วนกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการ
 เรียนรู้ตามปกติโดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการ
 เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลางและหลังเรียนอยู่
 ในระดับมาก ซึ่งหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ส่วนกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้

ตามปกติโดยรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ผลการวิจัยที่กล่าวมาอาจเป็นสาเหตุ ดังต่อไปนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เริ่มต้นด้วยการนำปรากฏการณ์ทางสังคมหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นนักเรียนถูกจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ คณะความรู้ความสามารถ เกิดทักษะการร่วมมือกันทำงานอย่างกระตือรือร้น ทักษะกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าหาข้อมูลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประเด็นจากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น สามารถเข้าใจเนื้อหาได้เป็นอย่างดี มีส่วนร่วมในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นของตนเพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่ เกิดกระบวนการการคิดแก้ปัญหา ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้กิจกรรมเกม เพลง บทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนลดความตึงเครียด สนุกกับกิจกรรมและการเรียนรู้ เกิดเจตคติที่ดีเกิดชอบในวิชาการ มีการกระตุ้นการเรียนรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น รูปภาพ สื่อคลิปวิดีโอ การค้นคว้าในสื่ออินเทอร์เน็ต ใบกิจกรรมเสริม ควบคุมการลงมือปฏิบัติจริง กระบวนดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้และเนื้อหาสาระทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียน ซึ่ง พงศธร มหาวิทยาลัย (2562) ได้นำแนวทางการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาผสมผสานกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนในระดับที่ดีมากได้แก่ ทักษะการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ทักษะการสื่อสารและการประสานงาน ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม ทักษะการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา รวมถึงความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงภาวะผู้นำ ความยืดหยุ่นในการคิด และการปรับตัว ทั้งนี้ ยังพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบในรูปแบบดังกล่าวในระดับมาก สอดคล้องกับ ทัญทอง จุ้ยสวัสดิ์ และคณะ (2564) ได้นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ อยู่ที่ 71.60 ± 12.15 2. มีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ที่ 83.15 ± 12.29 และ พนิดา เตชะผล และคณะ (2564) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้การสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับปรากฏการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่ามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ ผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามปกติ โดยออกแบบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มี

กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังตัวอย่าง ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง หน่วยที่ 1 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 คือ ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนได้แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ใช้สื่อรูปภาพ สื่อ คลิปวิดีโอในการร่วมอภิปรายก่อนเข้าสู่การเรียนการสอน ขั้นที่ 2 คือ ชี้นำดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนตั้งคำถามให้ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นจากเนื้อหาสาระในหลักสูตร เล่าประสบการณ์ แบ่งกลุ่มในการทำงานตามหัวข้อที่กำหนด นำเสนอหน้าชั้นเรียน ทำแบบฝึกทักษะใบกิจกรรมการเรียนรู้ และขั้นที่ 3 คือ ขั้นสรุป ผู้สอนกับนักเรียนร่วมกันสรุปและอธิบายเพิ่มเติม โดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น ข่าวสารในหนังสือวารสาร โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งประมวล วะสี (2543) ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง ผ่านการคิดวิเคราะห์ การค้นคว้า และการทดลอง ผู้เรียนจะมีโอกาสดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมเรียนรู้ เน้นสถานการณ์จริง โดยมีบทบาทของครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุน ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของ สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ จากประสบการณ์ กิจกรรม และการปฏิบัติงาน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สอดคล้องกับ วัฒนาพร ระเบียบทุกซ์ (2541) กล่าวถึง การจัดการเรียน การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ กระบวนการที่มุ่งเน้นการออกแบบสอดคล้องกับความสามารถและความสนใจเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ผู้เรียนจะมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมและปฏิบัติกิจกรรม ในทุกขั้นตอน ให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจด้วยตนเอง

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนของกลุ่มที่เรียนโดยใช้วิธีการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นปรากฏการณ์เป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทักษะการคิดแก้ปัญหา และวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติที่ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานซึ่งใช้กับกลุ่ม ทดลอง ผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ประกอบด้วย กิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สิทธิเด็ก แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง วัฒนธรรมและภูมิปัญญา และ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 4 เรื่อง การปกครองส่วนท้องถิ่นสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ขั้นตอนของการจัดการ เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อใช้ในการวิจัย มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่ปรากฏการณ์

ครูผู้สอนนำเสนอปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ หรือที่เป็นปัญหา เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้วในอดีต กำลังจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือ กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูล ข่าวสาร หรือ สถานการณ์ในชีวิตประจำวัน จากรูปภาพ คลิปวิดีโอ ข่าวสารในอินเทอร์เน็ต ที่คำนึงถึงความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมหรือหาคำตอบ โดยสอดคล้องกับ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในรายวิชา มาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร ชั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับ สถานการณ์ โดยอาศัยพื้นความรู้เก่าของผู้เรียน โดยการสังเกต การสนทนาร่วมกัน กระตุ้นให้เกิดทำ ความเข้าใจ โดยการตั้งคำถามหรือกำหนดประเด็นปัญหา สาเหตุของปัญหา หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ สถานการณ์ และวางแผนร่วมกันในการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหา ชั้นที่ 3 สืบเสาะหาความรู้ นักเรียนดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสถานการณ์ปัญหารายบุคคลและรายกลุ่ม โดยค้นคว้าข้อมูลจากหลากหลาย เช่น ใบความรู้ หนังสือ เว็บไซต์ สัมภาษณ์ผู้รู้ หรือศึกษาจากสถานที่ จริง เพื่อหาสาเหตุของปัญหา หรือเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น โดยแสดงถึง การเชื่อมโยงบูรณาการศาสตร์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และเน้นการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ชั้นที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้และลงข้อสรุป นักเรียนนำเสนอความรู้ที่ค้นคว้าได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายเพื่อสังเคราะห์เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ผู้เรียนนำเสนอข้อสรุปองค์ความรู้ เช่น รายงาน หน้าชั้นเรียน นำเสนอเป็นตารางสรุป การวาดแผนผังความคิด แผนผังกราฟิก เป็นต้น และชั้นที่ 5 วัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ครูผู้สอนประเมินผลว่าผู้เรียนได้รับความรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ หากนักเรียนยังเข้าใจไม่ชัดเจน หรือคลาดเคลื่อนครูจะอธิบายและ ขยายความรู้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน (Daehler & Folsom, 2016; Islakhiyah et al., 2017; สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562; ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นกุลธรรม, 2564; อรพรรณ บุตรกัตถัญญ, 256; ชลาธิป สมานทิโต, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัย การจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐาน ว่าจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจากการใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง มีความหมายต่อผู้เรียน ที่มีความเชื่อมโยงศาสตร์ความรู้ต่างๆ จากการตั้งประเด็นคำถามที่เป็นประเด็น ปัญหาให้ขบคิด ใช้กระบวนการสืบเสาะค้นหาความรู้จากปรากฏการณ์ที่นักเรียนมีความสนใจอย่าง แท้จริง โดยอาศัยความรู้เดิมเป็นพื้นฐาน เน้นให้ทำงานร่วมกัน ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดทักษะและ กระบวนการเรียนรู้ มีส่วนรวมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ และได้องค์ความรู้ ใหม่ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Kompa, 2017; Daehler & Folsom, 2016; Silander, 2015 อ้างถึงใน อรพรรณ บุตรกัตถัญญ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พิพัฒน์ พงษ์ดามากและคณะ (2565) การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ รายวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ

ประจักษ์ น้อยเหนือ (2564) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด นอกจากนี้ กนกอร สมัญญาและคณะ (2566) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับเทคนิคคำถามอาร์-ซี-เอ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ผู้สอนต้องเตรียมตัวล่วงหน้า ตั้งแต่วางแผนกำหนดเนื้อหาสาระ จุดประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ตามขั้นตอนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การวัดผลและประเมินผล สื่อการเรียน การสอน และการจัดบรรยากาศห้องเรียนให้เกิดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อให้ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง

1.2 การจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องใช้สถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อนำเข้าสู่ปรากฏการณ์ ครูผู้สอนต้องมีความอดทน รอคอยและไม่บอกคำตอบ เพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับสถานการณ์ และนำไปสู่การสืบเสาะหาความรู้และสังเคราะห์ความรู้ ที่จะนำไปสู่การลงข้อสรุปในการเสนอวิธีการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

1.3 เนื้อหาสาระการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นองค์ความรู้ที่มีความเป็นพลวัต (Dynamic) เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ครูผู้สอนควรจะศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น สิทธิหน้าที่และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก รวมทั้งการบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

1.4 ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสามารถนำแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่ปรากฏการณ์ ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ ขั้นที่ 3 สืบเสาะหาความรู้ ขั้นที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้และลงข้อสรุป และขั้นที่ 5 วัดและประเมินผล ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นที่ตนเองสอนได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลในทุกขั้นตอน ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และเปรียบเทียบความรู้เดิมกับความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ที่นักเรียนได้รับในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตัวแปรอื่น ๆ เช่น ทักษะการคิดแบบไตร่ตรอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอนให้พัฒนายิ่งขึ้น

2.3 ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ไปทดลองกับเนื้อหาอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น รวมถึงในวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กนกอร สมัญญา, และ คณะ. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยใช้
ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับเทคนิคคำถามอาร์-ซี-เอ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*,
5(3). 458-472.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว. กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- กัลยา แก้วตา, และ วสันต์ สรรพสุข. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์
เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*,
41(6), 20-33.
- ชลธิศ สมานิติ. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็ก
ปฐมวัย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(1), 113-129.
- ตะวัน ไชยวรรณ, และ กุลธิดา นุกุลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน:
การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. *วารสาร
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 251-
263.
- ทัศนตรง จุ้ยสวัสดิ์, และ คณะ. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็น
ฐาน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ*, 22(1), 1-17.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2542). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การวัดเจตคติ*. อุบลราชธานี: คณะครุ
ศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตรา
ส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. *การวัดผลการศึกษา มศว. มหาสารคาม*, 3(1), 22-25.
- ประเวศ วะสี. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้แก้ไขความทุกข์ยากของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- ประจักษ์ น้อยเหนือย. (2564). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 6(2), 23-35.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศธร มหาวิจิตร. (2060). *นวัตกรรมการเรียนรู้จากฟินแลนด์*. นิตยสาร สสวท, 15(209), 40-45.
- พนิดา เตชะผล, และ คณะ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้การสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับปรากฏการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครุศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี*, 3(1), 19-36.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: แฮาส์ ออฟเคอร์มีส์.
- พิพัฒน์ พงษ์ด้ามาก, และ คณะ. (2565). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. *วารสารเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 5(5), 36-48.
- ไพจิตร สดวกการ. (2543). *เรียนผูกเรียนแก้ : ภูมิปัญญาไทยที่สอดรับกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ และปฏิรูปการศึกษา*.
- ภาวินี บุญธิมา. (2553). *การจัดกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. ปริญญาานิพนธ์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). *การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2548). *การวัดผลและสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2553). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 11)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ 1199.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). *แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สมบูรณ์ ต้นยะ. (2545). *การประเมินทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. พริกหวานกราฟิก.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ครุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *รายงานการอบรมและสัมมนาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์*. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2019/06/Finland-สวท.สวท.pdf>.
- สำลี รักสุทธี. (2544). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและการเขียนแผนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2554). *พัฒนาทักษะการคิด พิชิตการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2551). *กลยุทธ์การสอนคิดแก้ปัญหา (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- แสงเดือน ทวีสิน. (2545). *จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทเส็ง.
- หัตถ์สน พึ่งสันเทียะ, และ คณะ. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 13(2), 240-257.
- อนุเบศ ทศนิยม, และ สุมาลี ชุกำแพง. (2563). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 7(6), 31-44.
- อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความเป็นจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 348-365.

- อารมณ์ใจเที่ยง. (2537). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Allport, G. W. (1976). *Attitudes : Readings in Attitudes Theory and Measurement*. New York: Macmilan.
- Bourn, L. E., Ekstrand B. R. & Dominoski, R. L. (1971). *The Psychology of Thinking*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Daehler, K., & Folsom, J. (2016). *Making sense of science: phenomena-based learning*. Retrieved from: <http://www.WestEd.org/mss>.
- Francis, C. A., Breland, T. A., Østergaard, E., & Lieblein, G. (2012). Phenomenon-Based Learning in Agroecology: A Prerequisite for Transdisciplinary and Responsible Action. *Journal of Sustainable Agriculture*, 37(1), 60-75.
- Gagne Robert, M. (1977). *The conditions of learning*. New York: Hort Rin-Rinehart and Winston Inc.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw Hill.
- Griffin, C. (2018). *Curriculum theory in adult and lifelong education*. Routledge.
- Guilford, J. P., & Hoepfner, R. (1971). *The analysis of intelligence*. Mcgraw-hill series in psychology.
- Islakhiyah, K., Sutopo, S., & Yulianti, L. (2017). Scientific explanation of light through phenomenon-based learning on junior high school student. *Advances in Social Sciene, Education and Humanities Research*, 34(1), 173-185.
- Kompa, J. S. (2017). *Remembering Prof. Howard Barrows: Notes on Problem-Based Learning and the School of the Future*. Retrieved from: <https://joanakompa.com/tag/phenomenon-based-learning>.
- Mattila, P., & Silander, P. (2015). *How to create the school of the future: Revolutionary thinking and design from Finland*. Finland: Multprint.
- Morgan, C. T. (1978). Thinking and Problem Solving. *A Brief Introduction to Psychology*, 54, 309-316.
- Piaget, J. (1962). *The Origins of Intelligence in Children*. New York : W.W.Norton.
- Santhalia, P. W., & Yuliati, L. (2021). An Exploration of Scientific Literacy on Physics Subjects within Phenomenon-based Experiential Learning. *Jurnal Penelitian Fisika dan Aplikasinya (JPFA)*, 11(1), 72-82.

- Shrigley, R. L. (1983). The Attitude Concept and Science Teaching. *Science education*, 67(425-442).
- Silander, P. (2015). *Phenomenon - base learning*. Retrieved from:
<http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html>
- Silander, P., & Mattila, P. (2015). *How to Create the School of Future-Revolutionary Thinking and Design from Finland*. Retrieved from:
<https://www.classter.com/wp-content/uploads/2016/09/How-to-create-the-school-of-the-future.pdf>
- Stollburg, R. J. (1950). Problem-Solving, The Process Games in Science Teaching. *Science Teacher*, 23, 225-228.
- Symeonidis, V., & Schwarz, J. F. (2016). Phenomenon-based teaching and learning through the pedagogical lenses of phenomenology: *The recent curriculum reform in Finland*. *Forum OŚwiatowe*, 28(2), 31–47.
- Triandis, H. C. (1971). *Attitude and attitude change*. New York: John Wiley & Sons.
- Valanne, E., Al Dhaheri, R., Kylmalahti, R., & Sandholm-Rangell, H. (2017). Phenomenon Based Learning Implemented in Abu Dhabi School Model. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(3), 1-17.
- Weir, J. J. (1974). Problem Solving is Everybody's Problem. *The Science Teacher*, 41(4), 16-18.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ รุจิรานุกูล	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
รำไพพรรณี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ จรัสรวีวัฒน์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี
4. ดร.ธราพงษ์ การกระโทก	อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียน
สาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
5. นายคุณากร ปิยมาภรณ์	ครูวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนชล
ราษฎรอำรุง

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
- แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา
- แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

หน่วยที่ 1 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

เวลา 3 ชั่วโมง

มาตรฐาน ส 2.1

เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

ส 2.1 ป.5/1 ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ ในฐานะพลเมืองดี

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและยกตัวอย่างสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ได้
2. อธิบายคุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้
3. เสนอแนวทางการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
4. เห็นความสำคัญของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

สาระสำคัญ

บุคคลที่จะเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตย ตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะของพลเมืองดี มีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะและคุณธรรมของพลเมืองเมืองดี ได้แก่ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

สาระการเรียนรู้

1. สถานภาพ บทบาท หน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพ
2. คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
 - คารวธรรม
 - สามัคคีธรรม
 - ปัญญาธรรม

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่ปรากฏการณ์

1. แจกจุดประสงค์การเรียนรู้ และความสำคัญของเนื้อหาสาระที่ต้องเรียน ให้นักเรียนได้ตระหนักรู้ถึงความจำเป็นที่ต้องเรียน
2. ครูนำปรากฏการณ์ทางสังคม นำเสนอภาพข่าวและรูปภาพที่เกี่ยวกับการกระทำผิด สถานภาพและบทบาท และการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยให้ตัวแทนนักเรียนออกมาอ่านสถานการณ์หน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับสถานการณ์

1. ให้นักเรียนทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และบอกสาเหตุของปัญหาว่าเป็นเพราะสาเหตุใด โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนลงไปในกระดาษที่ครูแจก
2. ครูสุ่มนักเรียนนำเสนอจากการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาตามสถานการณ์ดังกล่าว
3. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับการระบุปัญหา และสาเหตุของปัญหา โดยนำความคิดของแต่ละคนมาสรุปเป็นแผนผังความคิด นำเสนอหน้าชั้นเรียน
4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ระดมความคิดแผนในการค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ว่าแต่ละกลุ่มมีวิธีการ และระบุถึงแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสถานการณ์

ขั้นที่ 3 สืบเสาะหาความรู้

1. นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันค้นคว้าในใบความรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในอินเทอร์เน็ต ตามที่นำเสนอแผนในการค้นคว้าข้อมูล และร่วมกันอภิปรายโดยครูใช้คำถาม ดังนี้

- สถานภาพมีกี่ประเภท อะไรบ้าง การกระทำบอบช้ำตามสถานภาพต่าง ๆ ควรทำอย่างไร

- สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ในฐานะความเป็นพลเมืองดีมีอะไรบ้าง

- การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยควรมีหลักปฏิบัติอย่างไร

- หากคนในสังคมไม่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จะเกิดผลอย่างไร

2. ครูให้นักเรียนจับคู่กัน นักเรียนคนหนึ่งนั่งอยู่กับที่ ส่วนอีกคนไปค้นหาข้อความเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยที่ติดอยู่ตามหน้าต่าง ๆ ในห้องเรียน แล้วนำข้อความมาบอกเพื่อนเขียนลงในกระดาษ นักเรียนคู่ใดเขียนข้อความได้มากที่สุดในระยะเวลาที่กำหนดเป็นผู้ชนะ

3. นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามารวบรวมเป็นองค์ความรู้ และร่วมอภิปรายว่าความรู้ที่ได้มีความเหมาะสมเพียงพอต่อการเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 4. สังเคราะห์องค์ความรู้และลงข้อสรุป

1. ให้นักเรียนสำรวจตนเอง ในครอบครัว และในชุมชนว่า เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำตามสถานภาพและบทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ตามหลักพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยอย่างไรบ้างลงในใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สถานภาพและบทบาท และ ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่

2. ให้นักเรียนสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัว โรงเรียน หรือชุมชนที่มีประสบการณ์ปฏิบัติตามคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยลงในใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

3. ให้นักเรียนหาข่าวของบุคคลในสังคมที่ไม่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และผลที่ได้รับจากการกระทำดังกล่าว และแสดงความคิดเห็นลงในใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบและจัดทำป้ายนิเทศ ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานภาพและบทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ผลเสียของการไม่ปฏิบัติตาม และชักชวนให้ทุกคนในโรงเรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อความสงบสุขของคนในสังคม หรือประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ขั้นที่ 5.วัดและประเมินผล

ครูกับนักเรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้เกี่ยวกับ สถานภาพ บทบาท หน้าที่ สิทธิ และ เสรีภาพของบุคคลในสังคม และการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และอธิบายเพิ่มเติมว่า ทุกคนในประเทศควรจะต้องปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สถานภาพ บทบาท หน้าที่ สิทธิ และ เสรีภาพของบุคคลในสังคม และการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ทุกคนควรร่วมมือกันเพื่อให้สังคมอยู่ได้อย่างมีความสุข

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบความรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
2. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สถานภาพและบทบาท
3. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่
4. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
5. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การปฏิบัติตามเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
6. อินเทอร์เน็ต
7. สถานการณ์ปัญหา ภาพข่าว รูปภาพ

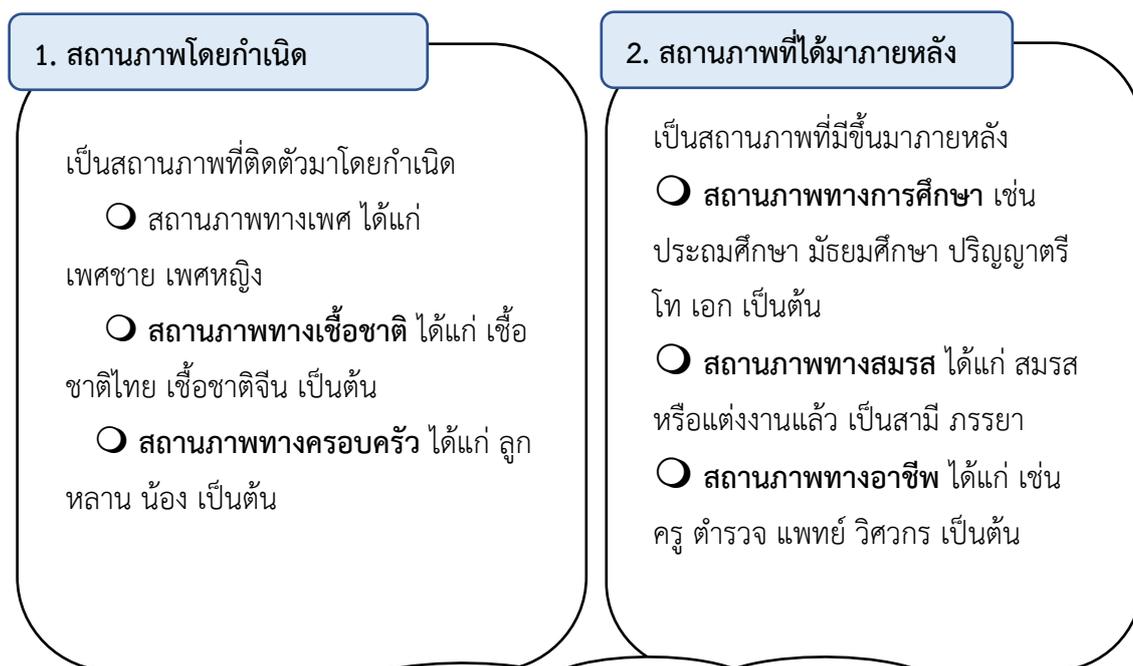
การวัดผลและประเมินผล

1. วิธีการวัดและประเมินผล
 - 1.1 ตรวจใบกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 1.2 สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
2. เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล
 - 2.1 แบบประเมินผลงานนักเรียน
 - 2.2 แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

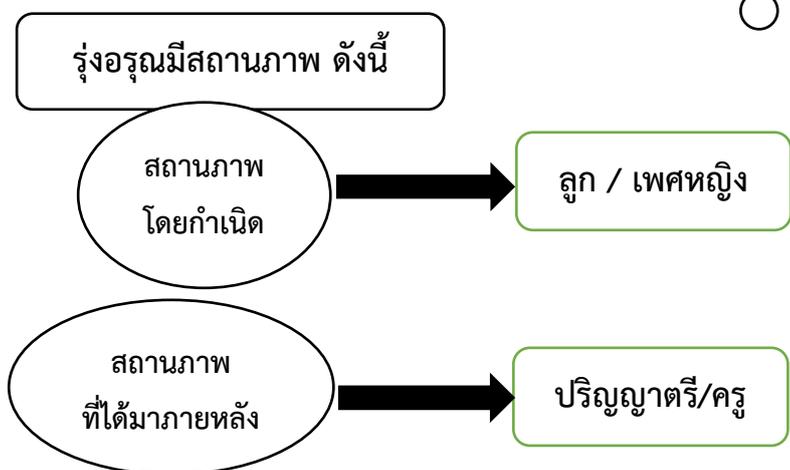
ใบความรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

1. สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่

สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกในสังคม สถานภาพจะเป็นตัวกำหนดบทบาทของบุคคลในสังคม สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

สมชาย เป็นพ่อ ของ รุ่งอรุณ เมื่อรุ่งอรุณเรียนจบ การศึกษาปริญญาตรี ได้รับราชการครู

บทบาท หมายถึง การกระทำของแต่ละบุคคลที่แสดงออกตามสถานภาพทางสังคม เนื่องจากบุคคลมีหลายสถานภาพ บทบาทของบุคคลจึงต้องปฏิบัติตามสถานภาพนั้น ๆ เช่น

- สถานภาพเป็นพ่อ-แม่ คือ เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูก
- สถานภาพเป็นครู คือ ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนนักเรียน
- สถานภาพเป็นนักเรียน คือ ตั้งใจเรียนหนังสือ ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน

สิทธิ หมายถึง สิ่งที่ควรได้รับซึ่งประโยชน์ หรือการกระทำใดๆ ที่ชอบด้วยกฎหมาย ตัวอย่างเช่น

- สิทธิในชีวิตและร่างกาย ไม่ถูกทำร้ายร่างกายหรือทารุณกรรม
- สิทธิในทรัพย์สิน สามารถครอบครองเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ได้มาโดยสุจริต
- สิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างน้อย 12 ปี
- สิทธิได้ในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน ได้รับความคุ้มครองการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ และสามารถร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐเมื่อไม่ได้รับการปฏิบัติไม่เป็นธรรม
- สิทธิในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระของบุคคลในการเลือกที่จะกระทำใด ๆ โดยไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ตัวอย่าง เช่น

- เสรีภาพในเคหสถานของตน
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา
- เสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพใด ๆ ที่สุจริตเป็นไปตามกฎหมาย
- เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยภายในประเทศ
- เสรีภาพในการสื่อสาร การแสดงแสดงความคิดเห็น
- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

หน้าที่ หมายถึง ภาระความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลที่จะต้องปฏิบัติ ตัวอย่าง เช่น

- การรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- ปฏิบัติตามกฎหมาย
- การเสียภาษีอากร
- การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- การดูแลรักษาศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม

2. คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจะต้องปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานทั้ง 3 หลักการ ดังนี้

1) คารวธรรม

- การมีความต่อภรรยาเยียบในสังคม
- การมีความเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น
- การมีความเคารพต่อขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคม
- การมีความเคารพประเทศชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์
- การเคารพและยอมรับความแตกต่างกันของบุคคลในสังคม เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เพศ สี

ผิว เป็นต้น

2) สามัคคีธรรม คือ การช่วยร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

เช่น

- สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และแบ่งความรับผิดชอบในการทำงาน
- ช่วยแสดงความคิดเห็นในการวางแผนและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
- สามารถรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนา
- คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

3) ปัญญาธรรม คือ การใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต

- รู้จักวิเคราะห์แก้ปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ
- มีความคิดที่ดีและกว้างไกล แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลโดยปราศจากอคติ

นอกจากนี้ การที่จะเป็นบุคคลที่เป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ควรปฏิบัติตามหลักคุณธรรม ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์สุจริต คือ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ผู้อื่น และประเทศชาติ
2. ความมีวินัยและความรับผิดชอบ คือ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมส่วนรวม
3. ความยุติธรรมและความเสียสละ คือ มีความเป็นธรรมกับผู้อื่น รู้จักแบ่งปันและมีความเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม
4. การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น คือ รับฟังและเคารพความคิดเห็นในมติของเสียงส่วนใหญ่

ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1
เรื่อง สถานภาพและบทบาท

คำชี้แจง : ให้นักเรียนสำรวจตนเอง คนในครอบครัวหรือในชุมชนของนักเรียน
ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพและบทบาทอย่างน้อยประเภทละ 5 ข้อ

สถานภาพ	บทบาท
<p>สถานภาพโดยกำเนิด</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5.</p> <p>สถานภาพที่ได้มาภายหลัง</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5.</p>	<p>บทบาทของสถานภาพโดยกำเนิด</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5.</p> <p>บทบาทสถานภาพที่ได้มาภายหลัง</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5.</p>

ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่

คำชี้แจง : ให้นักเรียนสำรวจตนเอง คนในครอบครัวหรือในชุมชนของนักเรียน
ที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ตามที่ได้ศึกษามา

สิทธิ

1.
2.
3.

เสรีภาพ

1.
2.
3.

หน้าที่

1.
2.
3.

เรื่อง คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

คำชี้แจง : ให้นักเรียนสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียน หรือชุมชน
และบันทึกผล

ชื่อ นามสกุล

สถานภาพ

เป็นผู้มีคุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ดังนี้

1.

ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ในการปฏิบัติตน

.....

.....

2.

ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ในการปฏิบัติตน

.....

.....

3.

ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ในการปฏิบัติตน

.....

.....

4.

ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ในการปฏิบัติตน

.....

.....

ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3
เรื่อง การปฏิบัติตามพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

คำชี้แจง : ให้นักเรียนหาข่าวของบุคคลในสังคมที่ไม่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยนำภาพข่าวมาติดในกรอบที่กำหนด และสรุปเนื้อหาข่าวโดยสังเขป และแสดงความคิดเห็นตามที่กำหนด

ติดภาพข่าว

เรื่องราวของข่าวโดยสรุป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

นักเรียนคิดว่าจากการกระทำดังกล่าว จะเกิดผลอย่างไรบ้าง จงแสดงความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

เกณฑ์การประเมินผลงานนักเรียน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การนำเสนอผลงาน	การนำเสนอผลงานใช้ภาษาได้เหมาะสมถูกต้องชัดเจนดีมาก	การนำเสนอผลงานใช้ภาษาได้เหมาะสมถูกต้องชัดเจนดี	การนำเสนอผลงานใช้ภาษาได้เหมาะสมแต่ยังไม่ชัดเจน	การนำเสนอผลงานใช้ภาษาไม่เหมาะสมแต่ยังไม่ชัดเจน
2. การลำดับขั้นตอน	ลำดับขั้นตอนดีมาก สื่อความชัดเจน เข้าใจง่าย	ลำดับขั้นตอนดี สื่อความชัดเจน เข้าใจง่าย	ลำดับขั้นตอนดี สื่อความไม่ค่อยชัดเจน	ลำดับขั้นตอนและสื่อสับสนความไม่ชัดเจน เข้าใจยาก
3. ประโยชน์การนำไปใช้	มีประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม	มีประโยชน์ต่อส่วนรวม	มีประโยชน์ต่อตนเอง	ประโยชน์ที่ได้รับยังไม่ชัดเจน
4. ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานน่าสนใจมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ น่าสนใจ	ผลงานน่าสนใจมีความคิดแปลกใหม่บ้าง	ผลงานน่าสนใจแต่เลียนแบบตามตัวอย่าง	ผลงานไม่น่าสนใจไม่แสดงความคิดริเริ่มแปลกใหม่

เกณฑ์การตัดสิน

15	คะแนนขึ้นไป	ดีมาก
10-14	คะแนน	ดี
6-9	คะแนน	พอใช้
4-5	คะแนน	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การเข้าร่วมกิจกรรม	กระตือรือร้นให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	กระตือรือร้นให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้ง	ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่	ขาดความกระตือรือร้นและไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม
2. การตรงต่อเวลา	ผลงานเสร็จเรียบร้อยก่อนเวลาที่กำหนด	ผลงานเสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนด	ผลงานเสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนดบ้าง	ผลงานเสร็จเรียบร้อยหลังเวลาที่กำหนด
3. การแสดงความคิดเห็น	มีการแสดงความคิดเห็นมากและยอมรับในข้อยุติด้วยดี	มีการแสดงความคิดเห็นมากและยอมรับในข้อยุติไม่ได้	มีการแสดงความคิดเห็นบ้าง	ไม่มีการแสดงความคิดเห็น
4. กล้าคิดกล้าแสดงออก	กล้าคิดกล้าแสดงออกตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างสร้างสรรค์	มีการหมุนเวียนบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม	แสดงพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ที่ดี	แสดงพฤติกรรมเป็นไปตามบทบาทหน้าที่

เกณฑ์การตัดสิน

15	คะแนนขึ้นไป	ดีมาก
10-14	คะแนน	ดี
6-9	คะแนน	พอใช้
4-5	คะแนน	ควรปรับปรุง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้มีจำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที
2. ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล เลขที่ ชั้นและห้องเรียนลงในกระดาษคำตอบที่แจก
3. ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย X ในข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบที่แจกให้
4. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบให้ขีด = ทับที่คำตอบเดิม แล้วกาเครื่องหมาย X ในใหม่ในข้อที่ต้องการ
5. ห้ามขีดฆ่า ทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบ
6. เมื่อหมดเวลาแล้ว ให้นักเรียนคืนแบบทดสอบ และกระดาษคำตอบ

ตัวอย่างเช่น

0. สัตว์ชนิดใดบินได้

ก. แมว ข. ตุ่น ค. นก ง. กุ้ง

จะเลือกคำตอบข้อ ค ให้ปฏิบัติดังนี้

ก	ข	ค	ง
		X	

เมื่อต้องการเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ ข ให้ปฏิบัติดังนี้

ก	ข	ค	ง
	X	✗	

1. ข้อใดไม่ใช่สิทธิเด็กขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้

ก. สิทธิด้านพัฒนาการ	ข. สิทธิในการมีส่วนร่วม
ค. สิทธิในการมีชีวิตรอด	ง. สิทธิในการได้รับความอบอุ่น
2. การที่โรงเรียนพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่ท้องฟ้าจำลอง ตรงกับสิทธิเด็กในข้อใด

ก. สิทธิที่จะมีส่วนร่วม	ข. สิทธิด้านพัฒนาการ
ค. สิทธิในการได้รับความคุ้มครอง	ง. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด
3. การช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำอนาจาร การถูกกลั่นแกล้ง การถูกทอดทิ้ง เป็นสิทธิเด็กในข้อใด

ก. สิทธิในการมีชีวิตรอด	ข. สิทธิด้านพัฒนาการ
ค. สิทธิในการได้รับความคุ้มครอง	ง. สิทธิในการมีส่วนร่วม
4. เด็กชายสมชายได้ร่วมโครงการปลูกป่าชายเลนถวายในหลวง เป็นสิทธิเด็กในข้อใด

ก. สิทธิในการมีส่วนร่วม	ข. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา
ค. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง	ง. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด
5. ใครกำลังถูกละเมิดสิทธิเด็ก

ก. แม่ไม่ซื้อของเล่นราคาแพงให้ลูก	
ข. ครูทำโทษรุนแรงด้วยการประจานหน้าเสาธง	
ค. เก้าทำงานพิเศษเป็นพนักงานบริการ	
ง. ต่อถูกห้ามไม่ให้ทะเลาะกับเพื่อนในห้องเรียน	
6. ข้อใดไม่ใช่การป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก

ก. อบรมสั่งสอนให้ความรู้เด็ก	ข. จัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือเด็ก
ค. ออกกฎหมายปกป้องคุ้มครองเด็ก	ง. ให้เด็กร่วมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิกันเอง
7. บทบาท หมายถึงข้อใด

ก. เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด	ข. การกระทำใด ๆ ได้อย่างอิสระ
ค. ภารกิจที่ต้องทำตามกฎหมาย	ง. การกระทำตามสถานภาพที่กำหนด
8. นายสนธยาเป็นลูกของนายศักดิ์ดาเกิดที่จังหวัดชลบุรี มีสัญชาติไทย ปัจจุบันเป็นแพทย์อยู่ที่โรงพยาบาล ข้อใดคือสถานภาพที่ได้มาภายหลัง

ก. เป็นคนไทย	ข. เป็นแพทย์
ค. เป็นลูกของนายศักดิ์ดา	ง. เป็นชาวจังหวัดชลบุรี

9. ข้อใดบอกสถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดทั้งหมด
- น้อยเป็นผู้หญิงสัญชาติไทยและแต่งงานแล้ว
 - น้ำเป็นคนจีนและเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
 - นิ่มเป็นคนไทย เกิดที่กรุงเทพมหานคร
 - น้องเป็นลูกครึ่งฝรั่ง และเป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่โรงเรียน
10. การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เกี่ยวข้องกับข้อใด
- สิทธิ
 - เสรีภาพ
 - หน้าที่
 - บทบาท
11. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนตามเสรีภาพ
- พาลูกไปเข้าเรียนอนุบาลเมื่อครบอายุที่โรงเรียนกำหนด
 - เลือกประกอบอาชีพที่ตนสนใจโดยไม่ขัดกับกฎหมาย
 - เข้ารับการรักษาพยาบาลเมื่อได้รับความเจ็บป่วย
 - ไปเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งที่ตนอาศัยอยู่
12. ข้อใดเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อรัฐ
- การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
 - การนับถือศาสนา
 - การเข้ารับการศึกษา
 - การเลือกประกอบอาชีพสุจริต
13. ข้อใดเป็นคุณลักษณะของพลเมืองดี
- คำนึงถึงประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวม
 - รับฟังแต่เสียงส่วนใหญ่โดยไม่รับฟังเสียงส่วนน้อย
 - คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจ
 - การประท้วงเรียกร้องผลประโยชน์โดยไม่เคารพกฎหมาย
14. การประดับธงชาติไว้ที่หน้าบ้านในวันสำคัญต่าง ๆ แสดงถึงคุณธรรมในข้อใด
- คุณธรรม
 - คารวธรรม
 - ปัญญาธรรม
 - สามัคคีธรรม
15. การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาตรงกับคุณธรรมในการเป็นพลเมืองดีข้อใด
- ปัญญาธรรม
 - คารวธรรม
 - สามัคคีธรรม
 - หลักธรรม
16. ใครไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองที่ดี
- ต่อมบริจาคเงินช่วยเหลือเด็กพิการ
 - ต้นไปเลือกตั้งเมื่ออายุ 18 ปี
 - ตีวแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะ
 - ตาลขับขี่รถยนต์ยี่ห้อหรูอย่างซ้ำๆ

17. ข้อใดไม่ใช่วัฒนธรรมของไทย
- ก. จับมือทักทายผู้อื่น
ข. นำพวงมาลัยไปไหว้แม่
ค. เข้าร่วมพิธีแห่เทียนพรรษา
ง. ไม่นั่งเหยียดเท้าหันไปทางผู้ใหญ่
18. ข้อใดเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ
- ก. ความเชื่อเรื่องพญานาค
ข. ภาพจิตรกรรมชาดก
ค. ประเพณีวิ่งควาย
ง. ภาษาถิ่นอีสาน
19. วัฒนธรรมทางกฎหมาย ที่สร้างขึ้นเพื่อบังคับและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เป็นวัฒนธรรม ในประเภทใด
- ก. วัตถุธรรม
ข. เนติธรรม
ค. สหธรรม
ง. คติธรรม
20. ข้อใดไม่ใช่วัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต
- ก. ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
ข. ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
ค. อาชีพอุตสาหกรรมและค้าขาย
ง. บุคลิกภาพและมรรยาทไทย
21. ข้อใดมีส่วนช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยได้
- ก. ใช้สินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ
ข. รับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดบ่อยครั้ง
ค. แต่งกายชุดสากลไปร่วมงานเลี้ยง
ง. พุด อ่าน เขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง
22. ข้อใดคือความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ก. เป็นองค์ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมานิใหม่
ข. สิ่งประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสร้างรายได้
ค. เกิดจากการเลียนแบบชาวต่างชาติ
ง. ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ
23. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ก. มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
ข. เพื่อจรรโลงใจให้สนุกสนาน
ค. เป็นสิ่งที่คนในอดีตใช้เท่านั้น
ง. สร้างสรรค์โดยคนในท้องถิ่น
24. การลงรักปิดทอง นับเป็นภูมิปัญญาในด้านใด
- ก. หัตถกรรม
ข. ศิลปกรรม
ค. วรรณกรรม
ง. เกษตรกรรม
25. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไร
- ก. ทำให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า
ข. ทำให้คนมีความขยันมากขึ้น
ค. ทำให้คนสามารถพึ่งพาตนเองได้
ง. ทำให้ชาวต่างชาติปฏิบัติตาม

26. ใครเป็นผู้ที่อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- จัดวันทำขนมโดนัทแจกเด็ก ๆ ในโรงเรียน
 - แสวงวีซีดีกระเป๋ามาจากต่างประเทศ
 - ก๊อปปี้ไปทำบุญวันสำคัญทางศาสนา
 - ฉัตรสุดาใช้ตระกร้าที่สานจากไม้ไผ่
27. ข้อใดเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมที่สุด
- ออกกฎหมายบังคับ
 - ออกโฆษณาในสื่อโทรทัศน์
 - รณรงค์ให้ทุกคนเห็นความสำคัญ
 - ขอความร่วมมือจากนักการเมืองในท้องถิ่น
28. การปกครองส่วนท้องถิ่นยึดหลักการในข้อใด
- การกระจายอำนาจ
 - การรวมอำนาจ
 - การแบ่งอำนาจ
 - การคัดสรรอำนาจ
29. ข้อใดเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ
- เชียงใหม่
 - พัทยา
 - นครราชสีมา
 - ภูเก็ต
30. ข้อใดไม่ใช่ระดับของเทศบาล
- เทศบาลอำเภอ
 - เทศบาลตำบล
 - เทศบาลเมือง
 - เทศบาลนคร
31. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีขนาดใหญ่ที่สุด
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - องค์การบริหารส่วนตำบล
 - เทศบาล
 - กรุงเทพมหานคร
32. ผู้บริหารท้องถิ่นในข้อใดมีวิธีการเข้ามาดำรงตำแหน่งแตกต่างจากข้ออื่น
- นายกเทศมนตรี
 - นายกเมืองพัทยา
 - ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
 - ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
33. ผู้บริหารท้องถิ่นข้อใดไม่อยู่ในรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบทั่วไป
- นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - นายกเทศมนตรี
 - นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
 - นายกเมืองพัทยา
34. บุคคลใดมีอำนาจสูงสุดในฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล
- กำนัน
 - สภาตำบล
 - นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
 - สภาองค์การบริหารส่วนตำบล

35. นายกเมืองพัทยาเข้ามาดำรงตำแหน่งโดยวิธีใด
- ก. มาจากการแต่งตั้งของประชาชนในเขตพื้นที่เมืองพัทยา
 - ข. มาจากการแต่งตั้งของผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี
 - ค. มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเมืองพัทยา
 - ง. มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดชลบุรี
36. ข้อใดจัดเป็นภาระหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ก. วางระบบไฟฟ้า ประปาในท้องถิ่น
 - ข. ดูแลค่ายทหารในท้องถิ่น
 - ค. พัฒนาสาธารณูปโภคในท้องถิ่น
 - ง. ส่งเสริมอุตสาหกรรมในท้องถิ่น
37. ข้อใดเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ก. จัดหารายได้ให้กับคนในชุมชน
 - ข. รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในท้องถิ่น
 - ค. เรียกเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
 - ง. จับกุมผู้ร้ายในชุมชนแทนตำรวจ
38. ข้อใดคือเป้าหมายของการบริการสาธารณสุขประโยชน์แก่ท้องถิ่น
- ก. เพื่อให้ชุมชนมีชื่อเสียง
 - ข. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน
 - ค. เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการชุมชน
 - ง. เพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน
39. ข้อใดคือบริการสาธารณสุขประโยชน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ก. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - ข. ตลาด
 - ค. โรงพยาบาลเอกชน
 - ง. โรงเรียนเอกชน
40. ข้อใดคือหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ก. จัดให้มีการสร้างสวนสาธารณะ
 - ข. จัดให้มีพนักงานทำความสะอาดถนน
 - ค. จัดให้มีศูนย์ฝึกอาชีพ
 - ง. จัดให้มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่
-

แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้มีจำนวน 28 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที
2. ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล เลขที่ ชั้นเรียนและห้องเรียน ลงในกระดาษคำตอบที่แจก
3. ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย X ในข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบที่แจกให้
4. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบให้ขีดเส้น = ที่คำตอบเดิม แล้วกาเครื่องหมาย X ใหม่ในข้อที่ต้องการ
5. ห้ามขีดฆ่า ทำเครื่องหมายใดๆ ลงในแบบทดสอบ
6. เมื่อหมดเวลาแล้ว ให้นักเรียนคืนแบบทดสอบ และกระดาษคำตอบ

ตัวอย่างเช่น

ชาวไร่อ้อยขุมนุ่มประท้วงเพื่อให้รัฐบาลประกันราคาอ้อยเป็นสิทธิที่ทำได้ตามหลักประชาธิปไตยเนื่องจากชาวไร่อ้อยจำนวนมากทำให้เกิดขวางทางจราจร

จากจากข้อความนี้ นักเรียนคิดว่าสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง คือข้อใด

- ก. ชาวไร่อ้อยขุมนุ่มประท้วง ข. ราคาอ้อยตกต่ำ
 ค. ชาวไร่อ้อยมีจำนวนมาก ง. กีดขวางทางจราจร
- จะเลือกคำตอบข้อ ค ให้ปฏิบัติดังนี้

ก	ข	ค	ง
	X		

อ่านสถานการณ์ที่ 1 แล้วตอบคำถาม ข้อ 1-4

อุบัติเหตุทางรถยนต์ในช่วงเทศกาล

ในช่วงที่มีเทศกาลวันหยุดยาว หลายคนมักเดินทางมาอยู่รวมกันเพื่อสังสรรค์กับคนในครอบครัว การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ เพราะการเมาแล้วขับจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการขับรถลดลง เช่น หากมีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด 100 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ โอกาสเกิดอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นเป็น 6 เท่า ตามกฎหมายเมาแล้วขับ เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย มีโทษจำคุก 3-10 ปี ปรับตั้งแต่ 60,000-200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเพิกถอนใบขับขี่

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
 - ก. การเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์
 - ข. การเดินทางในช่วงวันหยุดเทศกาล
 - ค. กฎหมายมีบทลงโทษปรับและจำคุกน้อยเกินไป
 - ง. แอลกอฮอล์ทำให้ประสิทธิภาพในการขับรถน้อยลง
2. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
 - ก. การสังสรรค์กับคนในครอบครัว
 - ข. ตำรวจบางพื้นที่ขาดความเข้มงวด
 - ค. หลีกเลียงการเป่าเครื่องเป่าแอลกอฮอล์
 - ง. แอลกอฮอล์ทำให้ประสิทธิภาพในการขับรถน้อยลง
3. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
 - ก. ปรับปรุงกฎหมายให้เข้มงวดยิ่งขึ้น
 - ข. สร้างถนนใหม่ให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น
 - ค. ถ้าจะขับรถยนต์ต้องไม่ดื่มแอลกอฮอล์
 - ง. งดการเดินทางในช่วงเทศกาลวันหยุดยาว
4. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
 - ก. ตำรวจมีเวลาพักผ่อนมากขึ้นในช่วงเทศกาล
 - ข. การเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ลดจำนวนลง
 - ค. การจราจรคล่องตัว รถไม่ติดเป็นเวลานาน
 - ง. ยอดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดลง

อ่านสถานการณ์ที่ 2 แล้วตอบคำถาม ข้อ 5-8

แก๊งคอลเซ็นเตอร์

แก๊งคอลเซ็นเตอร์ในประเทศไทยเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งทางการเงินและความมั่นคงของผู้คนและสังคมไทย แก๊งเหล่านี้มักใช้กลวิธีการหลอกลวงผ่านการโทรศัพท์ โดยผู้หลอกลวงจะปลอมตัวเป็นหน่วยงานราชการ ธนาคาร หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อขู่เชิญและชักจูงให้เหยื่อโอนเงินหรือให้ข้อมูลส่วนตัวที่สำคัญ การหลอกลวงผ่านคอลเซ็นเตอร์มีการพัฒนาเทคนิคให้แนบเนียนมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การสร้างสถานการณ์เร่งด่วน ทำให้เหยื่อรู้สึกกลัว หรือมีการส่งข้อความหรือโทรศัพท์ที่ดูน่าเชื่อถือ ผู้หลอกลวงมักจะตั้งฐานปฏิบัติการอยู่นอกประเทศ ทำให้ยากต่อการติดตามและจับกุม ปัญหานี้แพร่หลายเป็นเพราะการขาดการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกลโกงเหล่านี้ ควรอย่างยิ่งจำเป็นต้องเผยแพร่ความรู้ให้มากขึ้น มีการสร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนรู้เท่าทันกลโกง

5. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
 - ก. แก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกลวงทำให้เหยื่อความสูญเสียทางการเงินจำนวนมาก
 - ข. การหลอกลวงผ่านทางโทรศัพท์โดยปลอมตัวเป็นหน่วยงานราชการ
 - ค. การหลอกลวงสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้เหยื่อรู้สึกกลัว
 - ง. ผู้หลอกลวงมักจะตั้งฐานปฏิบัติการอยู่นอกประเทศ ทำให้ยากต่อการจับกุม
6. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
 - ก. รัฐบาลไม่จริงจังกับการแก้ปัญหา
 - ข. แก๊งคอลเซ็นเตอร์พัฒนาวิธีการต่าง ๆ แนบเนียนมากขึ้น
 - ค. ประชาชนผู้เป็นเหยื่อขาดการรับรู้กลโกงต่าง ๆ ของแก๊งคอลเซ็นเตอร์
 - ง. ระบบทางการศึกษาประเทศไทยมีจุดอ่อนในการพัฒนาคน
7. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
 - ก. พัฒนาระบบการศึกษามีการปฏิรูพออย่างจริงจัง
 - ข. สร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนรู้เท่าทันกลโกง
 - ค. ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองไม่ให้แก๊งคอลเซ็นเตอร์ทราบ
 - ง. แจ้งความให้ตำรวจดำเนินคดีจับแก๊งคอลเซ็นเตอร์มาลงโทษ

8. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
- แก๊งคอลเซ็นเตอร์จะลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว
 - แก๊งคอลเซ็นเตอร์จะพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ในการหลอกลวง
 - รัฐบาลออกนโยบายอย่างจริงจังในการปราบปรามแก๊งคอลเซ็นเตอร์
 - จำนวนเหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์ที่สูญเสียเงินจะลดจำนวนลง

อ่านสถานการณ์ที่ 3 แล้วตอบคำถาม ข้อ 9-12

การบูลลี่ในโรงเรียน

กรมสุขภาพจิต ได้เปิดเผยข้อมูลเมื่อต้นปี 2561 ระบุว่านักเรียนไทยโดนบูลลี่ในโรงเรียน ปีละประมาณ 6 แสนคน เป็นสัดส่วน 40% ซึ่งสูงเป็นอันดับสองของโลกรองจากญี่ปุ่น เมื่อต้นปี 2563 เครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็กเยาวชน ได้เปิดเผยผลสำรวจในกลุ่มเด็กอายุ 10-15 ปีจาก 15 โรงเรียน พบว่า 91.79% เคยถูกบูลลี่ 3 อันดับแรกการบูลลี่ที่พบได้มากที่สุด ได้แก่ การตบหัว (62.07%) การล้อพ่อแม่ (43.57%) การพูดจาเหยียดหยาม (41.78%) ยังไม่รวมถึงการนินทา ต่ำทอ ชกต่อย ล้อปมด้อย พูดให้ร้าย เสียตสี กลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ ที่มีให้เห็นกันทั่วไป เรา จะทำอย่างไรให้คนเคารพความหลากหลายและไม่กลั่นแกล้งรังแกผู้ที่แตกต่างกัน

9. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
- นักเรียนไทยโดนบูลลี่ในโรงเรียนจำนวนมาก
 - นักเรียนญี่ปุ่นโดนบูลลี่ในโรงเรียนมากที่สุดในโลก
 - นักเรียนที่โดนบูลลี่เกิดความเสียใจ
 - นักเรียนทุกคนเคยถูกตบหัว ถูกล้อพ่อแม่ และถูกพูดจาเหยียดหยาม
10. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
- ครูในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของนักเรียนที่ถูกบูลลี่
 - นักเรียนที่บูลลี่ไม่เคารพความแตกต่างและกลั่นแกล้งผู้ที่แตกต่างกัน
 - ประเทศอื่น ๆ ยกเว้นญี่ปุ่น มีนักเรียนที่ถูกบูลลี่ย่อยกว่าประเทศไทย
 - นักเรียนที่ถูกบูลลี่ยอมให้เพื่อนตบหัว ล้อพ่อแม่ และพูดจาเหยียดหยาม

11. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
 - ก. นักเรียนที่พบเห็นเพื่อนถูกบูลลี่ต้องรีบแจ้งครูที่ปรึกษา
 - ข. ไม่ให้นักเรียนที่ตบหัว ล้อพ่อแม่ และพูดจาเหยียดหยามเพื่อนมาโรงเรียน
 - ค. นักเรียนในโรงเรียนควรเคารพความแตกต่างและความหลากหลายของบุคคล
 - ง. โรงเรียนดำเนินการกับนักเรียนที่บูลลี่เพื่อนโดยการลงโทษสถานหนัก
12. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
 - ก. ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีนักเรียนโดนบูลลี่เป็นอันดับ 2 ของโลก
 - ข. โรงเรียนจะมีมาตรการลงโทษนักเรียนที่บูลลี่เพื่อนอย่างรุนแรง
 - ค. ครูในโรงเรียนให้ความสำคัญกับนักเรียนที่ถูกบูลลี่
 - ง. นักเรียนที่ถูกบูลลี่ ถูกกลั่นแกล้งในรูปแบบต่าง ๆ ลดน้อยลง

อ่านสถานการณ์ที่ 4 แล้วตอบคำถาม ข้อ 13-16

ความเหลื่อมล้ำทางเพศ

ในปัจจุบันในสังคมไทยยังประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศ เนื่องจากสังคมไทยถูกบ่มเพาะจากการเลี้ยงดูในครอบครัวมานานจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยระบบชายเป็นใหญ่ ทำให้เกิดช่องว่างความไม่เท่าเทียมไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในหลายด้าน ยังพบเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ ความไม่เป็นธรรมและถูกเลือกปฏิบัติ เช่น ประกาศห้ามเพศหญิงและบุคคลหลากหลายทางเพศในการรับสมัครเข้าทำงาน การถูกเลือกปฏิบัติเลื่อนขั้นตำแหน่ง ขึ้นเงินเดือน และในทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการแต่งกายของนักศึกษา เป็นต้น

13. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
 - ก. การกีดกันบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
 - ข. การถูกคุกคามทางเพศที่รุนแรง
 - ค. การไม่เท่าเทียมกันทางเพศในสังคม
 - ง. การไม่รับเพศหญิงเข้าทำงานและการศึกษา

14. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
- ทางบริษัทบางแห่งไม่รับเพศหญิงเข้าทำงาน
 - ถูกเลือกปฏิบัติจากการเลื่อนขั้นตำแหน่งและเงินเดือน
 - ทัศนคติในระบบสังคมชายเป็นใหญ่ที่ถูกบ่มเพาะ
 - รัฐบาลขาดความจริงใจในการแก้ปัญหา
15. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
- ลงโทษบริษัทที่ห้ามเพศหญิงและความหลากหลายทางเพศสมัครเข้าทำงาน
 - มหาวิทยาลัยกำหนดให้นิสิตแต่งกายตามเพศสภาพ
 - รัฐบาลเพิ่มงบประมาณในด้านการศึกษา
 - สร้างความเข้าใจและให้การศึกษาเกี่ยวกับไม่เลือกปฏิบัติทางเพศ
16. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
- ประเทศไทยจะได้รับการยกย่องจากนานาประเทศ
 - ผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมจากการกีดกันทางเพศลดลง
 - ผู้ชายที่มีความคิดว่าตนเองเป็นใหญ่รู้สึกว่ามีอำนาจลดลง
 - รัฐบาลกำหนดนโยบายที่จะคุ้มครองผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

อ่านสถานการณ์ที่ 5 แล้วตอบคำถาม ข้อ 17-20

ชุมชนแออัด

ในปัจจุบันปัญหาชุมชนแออัดในสังคมเมือง กลายเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของสังคมเมือง ชุมชนแออัดเป็นบริเวณที่มีผู้คนอาศัยในอาคารบ้านเรือนอยู่อย่างแออัดยัดเยียด นอกจากนี้พวกเขายังขาดแคลนสิ่งของอุปโภคและบริโภค มีที่อยู่คับแคบ สรกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค มากมาย ในปัจจุบันเราจะเห็นชุมชนแออัดได้ส่วนมากตามเมืองใหญ่ๆ ซึ่งเรียกว่าสลัม เพราะมาจากประชาชนในชนบทส่วนใหญ่เข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ ควรมีหน่วยงานต่างๆ มาร่วมกันแก้ปัญหาให้มีการจัดหาแหล่งที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมและกระจายงานไปตามชนบท

17. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
- เมืองใหญ่มีความสกปรก เป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค
 - การมีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นเป็นชุมชนแออัด
 - ในชนบทขาดแหล่งงานให้คนในชุมชนทำ
 - สิ่งของอุปโภคและบริโภคในชุมชนขาดแคลน
18. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
- ประชาชนส่วนใหญ่เข้ามาทำงานในเมือง และเช่าบ้านอยู่รวมกัน
 - หน่วยงานต่างๆ ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
 - ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ที่เรียกว่า สลัม
 - ผู้คนที่เข้ามาทำงานในเมืองขาดความรู้ในเรื่องสาธารณสุข
19. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
- ให้นักการเมืองหาเสียงเกี่ยวกับการแก้ปัญหาชุมชนแออัด
 - ขับไล่คนในสลัมออกจากในเมือง
 - ให้กระทรวงสาธารณสุขส่งทีมแพทย์มากำจัดเชื้อโรค
 - กระจายงานไปตามชนบท และจัดหาแหล่งที่พักอาศัยให้เหมาะสม
20. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาคืออย่างไร
- ความสกปรก และเชื้อโรคน้อยลง
 - เกิดสลัมขึ้นในเขตชนบทแทนในเมือง
 - ประชาชนอยู่อย่างไม่แออัด สามารถหางานทำในชนบทได้
 - รัฐบาลเพิ่มงบประมาณในการปรับปรุงสลัม

อ่านสถานการณ์ที่ 6 แล้วตอบคำถาม ข้อ 21-24

มลพิษโรงงานอุตสาหกรรม

จังหวัดระยองมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย สถิติของกระทรวงสาธารณสุข ในช่วงที่ผ่านมา พบว่าประชาชนในเขตมาบตาพุด จังหวัดระยอง และใกล้เคียงได้รับผลกระทบจากมลพิษอุตสาหกรรมอย่างรุนแรง โดยมีอัตราป่วยโรคระบบทางเดินหายใจเพิ่มสูงกว่าระดับประเทศ และมีแนวโน้มสูงขึ้น อัตราป่วยโรคเนื้องอกและมะเร็งเด็กพิการ และโครโมโซมผิดปกติแต่กำเนิดเพิ่มขึ้นมากกว่า 3 เท่าในรอบ 8 ปี และกลายเป็นปัญหาเร่งด่วน ที่กระทรวงสาธารณสุข ต้องเร่งแก้ไขปัญหา โดยตั้งคณะทำงานศึกษาวิจัยหาสาเหตุการป่วยโดยเร็ว ถึงกับวางแผนย้ายโรงพยาบาลมาบตาพุดออกนอกพื้นที่ เพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย

21. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
- พื้นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในเขตชุมชน
 - มลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมในเขตมาบตาพุด
 - คนในพื้นที่ป่วยโรคทางเดินระบบหายใจ
 - โรงพยาบาลมาบตาพุดอยู่ในเขตอุตสาหกรรม
22. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
- คนในท้องถิ่นขาดจิตสำนึกในสิ่งแวดล้อม
 - การละเลยด้านสุขภาพของประชาชนของสาธารณสุข
 - จังหวัดระยองมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมาก
 - คนในชุมชนจังหวัดระยองมีโคโมโซมที่ผิดปกติ
23. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
- ยกเลิกการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่มาบตาพุด
 - คนในท้องถิ่นต้องไปตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาลมาบตาพุดทุกปี
 - กระทรวงสาธารณสุขเพิ่มทีมแพทย์เข้าช่วยเหลือ
 - ควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมในการปล่อยของเสียอย่างเข้มงวด
24. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
- จังหวัดระยองไม่มีปัญหาในเรื่องมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม
 - คนในชุมชนจังหวัดระยองมีอัตราเข้าโรงพยาบาลมาบตาพุดลดลง
 - คนในชุมชนไม่ต้องไปตรวจสุขภาพประจำปีอีกต่อไป
 - ไม่ต้องวางแผนย้ายโรงพยาบาลมาบตาพุด

อ่านสถานการณ์ที่ 7 แล้วตอบคำถาม ข้อ 25-28

เด็กติดเกม

การเล่นเกมนับเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ความบันเทิง สร้างความสุขในช่วงเวลาว่าง แต่บางครั้งอาจจะกลายเป็นปัญหาหากปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม ในปัจจุบันได้เกิดปัญหาเด็กติดเกม ซึ่งเกิดจากสมมติที่คุ้นชินกับการเล่นแล้วเกิดความสุข จึงมีความต้องการทำสิ่งนั้นบ่อยๆ โดยพบมากในเด็กและวัยรุ่น เนื่องจากสมมติยังพัฒนาได้ไม่เต็มที่ โดยเฉพาะการยับยั้งชั่งใจ การใช้เหตุผล ผู้ปกครองจึงควรให้ความสำคัญ มีการปฏิบัติสัมพันธ์กับลูกให้มากขึ้น ควบคุมไม่ให้ใช้หน้าจอเกินความจำเป็น แบ่งเวลา และฝึกความรับผิดชอบ ไม่เช่นนั้นปัญหาเด็กติดเกม จะส่งผลกับเด็กในการใช้ชีวิตประจำวัน และอาจทำให้เกิดการป่วยทางจิตเวชได้

25. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
- ก. สมองคุ่นชินกับความสุข
 - ข. เด็กติดเกมที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวัน
 - ค. เด็กเป็นผู้ป่วยทางจิตเวช
 - ง. การที่ผู้ปกครองละเลยการดูแลลูก
26. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
- ก. เกมทำให้เด็กและวัยรุ่นขาดความรับผิดชอบในการเรียน
 - ข. เด็กและวัยรุ่นทุกคนชอบเล่นเกมในเวลาว่าง
 - ค. เด็กและวัยรุ่นที่ติดเกมจะขาดการยับยั้งชั่งใจและเหตุผล
 - ง. เด็กและวัยรุ่นไม่ติดเกมเพราะผู้ปกครองเอาใจใส่
27. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
- ก. การให้ความดูแลลูกของผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด
 - ข. การเล่นเกมมีทั้งคุณและโทษต่อผู้เล่น
 - ค. การยับยั้งชั่งใจและเหตุผลในการเล่นเกม
 - ง. ไม่ควรให้เด็กเล่นเกมใดๆ เลย
28. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
- ก. เด็กและวัยรุ่นที่ติดเกมจะมีการยับยั้งชั่งใจและเหตุผลมากขึ้น
 - ข. ผู้ปกครองจะไม่ปล่อยให้เด็กเล่นเกมมากจนติด
 - ค. โรงเรียนให้ความสำคัญในการอบรมสั่งสอนในการเล่นอย่างถูกต้อง
 - ง. จำนวนเด็กติดเกมจนเป็นปัญหาทางจิตเวชลดจำนวนลง

แบบสอบถามประเมิน
เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับที่ตรงกับความคิดเห็นและการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว ซึ่งมี 5 ระดับ และมีความหมายดังต่อไปนี้
 - 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
 - 4 หมายถึง เห็นด้วย
 - 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
 - 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย
 - 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

นายศุภชัย สมนวน

อาจารย์โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้วิจัย

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 (เห็นด้วย อย่างยิ่ง)	4 (เห็นด้วย)	3 (ไม่แน่ใจ)	2 (ไม่เห็น ด้วย)	1 (ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง)
1. ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลินในการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ					
2. ข้าพเจ้ารู้สึกกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเมื่อเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ					
3. ข้าพเจ้าชอบร่วมกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ					
4. ถ้าข้าพเจ้าเลือกได้จะไม่เรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ					
5. ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ					
6. ข้าพเจ้าชอบร่วมกิจกรรมอภิปรายกลุ่ม และรายงานหน้าชั้นเรียนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ					
7. ข้าพเจ้าชอบบรรยากาศการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษาฯ					
8. ข้าพเจ้ารู้สึกประหม่าหรือกลัวในการตอบคำถามของครู สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ					
9. การเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ทำให้ข้าพเจ้าเสียเวลา อย่างมาก					
10. สื่อการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ไม่ได้ช่วยให้ข้าพเจ้าเรียนรู้ได้ดีขึ้น					
11. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ มีประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อข้าพเจ้า					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 (เห็นด้วย อย่างยิ่ง)	4 (เห็นด้วย)	3 (ไม่แน่ใจ)	2 (ไม่เห็น ด้วย)	1 (ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง)
12. ข้าพเจ้าไม่ชอบเรียนสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาเพราะเนื้อหาเข้าใจยาก					
13. ข้าพเจ้ารู้สึกพึงพอใจครูผู้สอน ที่เปิดโอกาส ให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน					
14. สื่อการสอนที่ครูนำมาใช้ช่วยให้ข้าพเจ้า เรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ได้มาก ขึ้น					
15. ข้าพเจ้ารู้สึกกระตือรือร้นที่จะเรียนสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษาฯ					
16. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ช่วยฝึกให้ข้าพเจ้ารู้จักคิดแก้ปัญหาได้					
17. ข้าพเจ้าคิดว่าสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ มีประโยชน์น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ					
18. ข้าพเจ้าชอบตอบคำถามของครูผู้สอน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ อยู่เสมอ					
19. ข้าพเจ้าคิดว่าการประเมินผลการเรียน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ มีความชัดเจน					
20. การเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ สอนให้ข้าพเจ้าเป็นพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตยได้					

ภาคผนวก ค
ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต
ในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					R	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
11	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					R	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
26	0	+1	+1	+1	0	3	0.60	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
29	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
32	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

การวิเคราะห์ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					R	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					R	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
24	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

การวิเคราะห์ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					R	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
4	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
5	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
10	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

สรุปการหาคุณภาพเครื่องมือ

ที่	เครื่องมือวิจัย	ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ค่าความ เหมาะสม	ค่าความ ยาก-ง่าย	ค่าอำนาจ จำแนก	ค่าความ เชื่อมั่น
1	แผนการจัดการเรียนรู้	1.00	4.74	-	-	-
2	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	0.80-1.00	-	0.20- 0.72	0.20-0.53	0.86
3	แบบทดสอบวัดทักษะการคิด แก้ปัญหา	0.80-1.00	-	0.27- 0.73	0.20-0.67	0.83
4	แบบสอบถามประเมิน เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้	0.80-1.00	-	-	1.92-10.32	0.89